

«...دعواهای ما دعوایی نیست که برای خدا باشد ... همه ما از گوشمان بیرون کنیم که دعوی ما برای خدا است ما برای مصالح اسلامی دعا می‌کنیم... دعوی من و شما و همه کسانی که دعا می‌کنند همه برای خودشان است...»

امام خمینی (ره) - صحیفه امام، جلد ۱۴ صفحه ۴۷۹

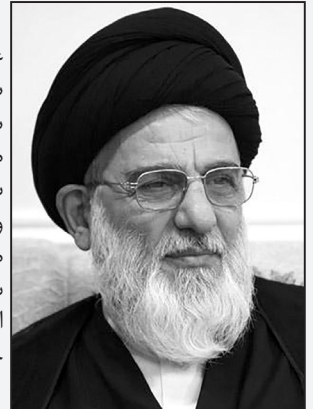
**برخورد نقادانه
حضرت آیت الله
سبحانی در مواجهه
با افکار منحرف**

صفحه ۲

سال سی و نهم ♦ شماره ۲۱ ♦ شماره مسلسل ۱۵۸۷ ♦ نیمه اول بهمن ماه ۱۳۹۷ ♦ قیمت: ۵۰۰ تومان

آیت الله هاشمی شاهرودی نمادی در تراز نظام اسلامی

در علم و تقوی، فقاقت و سیاست یک عنصر برجسته و بی نظیر بود و می توان با قاطعیت و بدون هیچگونه تردیدی باور داشت و اعلام نمود که آیت الله سید محمود هاشمی شاهرودی یک نماد و شخصیت نمونه در تراز حکومت اسلامی و یک تربیت شده کامل مکتب اسلام و محصولی بی همتا از «انقلاب اسلامی» به شمار می رفت و ای کاش که روش و منش او الگویی برای همه مسئولین و همه طلاب حوزه های علمیه باشد.

حجت الاسلام والمسلمین سید هادی خسروشاهی از علما و محققین معاصر در گفتار زیر به یاد و ذکر خاطراتی کوتاه از دیدارهای خود با مرحوم آیت الله سید محمود هاشمی شاهرودی در نجف، بیروت و ایران می پردازد که از منظر تان می گذرد: (سایت اجتهاد)

آشنایی در نجف اشرف

... در دورانی دور برای حضور در حوزه علمیه نجف اشرف، به طور قاجاق به عراق رفتم. این سفر اول من به کشور عراق بود که با مشکلاتی بسیار انجام گرفت ولی با حضور در حوزه علمیه نجف، همه سختی ها و مشکلات فراموش شد و من به عنوان یک «طلبه» جوان جستجوگر، در مدرسه آیت الله بروجردی، در حجره مرحوم حجت الاسلام والمسلمین شیخ عباسعلی عمید زنجانی که از همکاران ما در مجله «مکتب اسلام» و از طلاب حوزه علمیه قم بود، به عنوان میهمان، سکونت یافتم... محیط مدرسه و شور و شوق طلبگی باعث شد که بلافاصله در درس بزرگان حوزه نجف شرکت کنم و به محضر علما و شخصیت های برجسته برسم و با فرهیختگان و فضایی محترم مقیم نجف، از بلاد مختلف، آشنا شوم... با توجه به شناختی که از «قم» و از راه مکاتبه با آیت الله شهید سید محمدباقر صدر داشتیم و از کتاب ها و آثار علمی فلسفی ایشان بهره مند شده بودم، علاوه بر مراجع عظام، به طور مکرر به محضر ایشان رسیدم و در همین دیدارها بود که با فضایی گرانقدری از بلاد مختلف آشنا شدم که اغلب آنها از شاگردان آیت الله سید محمدباقر صدر بودند...

حضرات آقایان: سید محمود هاشمی شاهرودی، عبدالهادی الفضلی (عربستانی)، شیخ محمد مهدی آصفی، سید محمدباقر حکیم، سید عبدالصاحب حکیم، شیخ محمدعلی تسخیری، شیخ هادی معرفت، سید جواد فضل الله (لبنانی)، سید غلام حسین موسوی (افغانی) و... از جمله طلاب و فضایی برجسته حوزه نجف اشرف بودند که افتخار آشنایی با آنها که بعد به دوستی و اخوت مبدل شد، به دست آمد.

... بدین ترتیب، نخستین دیدارهای من با آقا سید محمود هاشمی شاهرودی، طلبه فاضل و شاگرد ممتاز و برجسته آیت الله سید محمدباقر صدر، به طور مکرر در نجف اشرف رخ داد... که با مراجعت اینجانب به حوزه علمیه قم، متأسفانه این ارتباط قطع شد.

در بیروت

... سالیانی بعد در لبنان بودم که حجت الاسلام والمسلمین خلیلی، از دفتر امام موسی صدر گفت: آقای سید محمود هاشمی شاهرودی به بیروت آمده و در منزل آقای حامد العزیزی مدیر انتشارات «دارالتعارف» سکونت دارد... در آن روزها جنگ بی امان و بی رحمانه داخلی لبنان، در خیابان های بیروت به اوج خود رسیده بود و من تصمیم داشتم که هر چه زودتر از «معرکه»! خارج شوم و به ایران برگردم... اما با شنیدن خبر حضور آقای شاهرودی در بیروت بر خود لازم دیدم که دیداری از ایشان داشته باشم... با رعایت احتیاطات، در محله «الشیاح» که منطقه فقیر و شیعه نشین بیروت است به «شق» حامد العزیزی. حفظه الله. رفتم که اتفاقاً در طبقه فوقانی آن مجتمع قرار داشت و رگبار گلوله ها، از هر طرف در اطراف آن ساختمان می بارید و «فالاژها» آن منطقه شیعه نشین را که یکی از پایگاه های «امل» هم در آن منطقه قرار داشت، به شدت می کوبیدند.

ادامه در صفحه ۴

آیت الله اراکی عنوان کرد:

جمهوری اسلامی پرچمدار جبهه مقاومت

صفحه ۷

چرا برخی مسئولان زیاد حرف می زنند؟

صفحه ۳

آیت الله جمی؛ سمبل استقامت در دفاع مقدس

صفحه ۲

کتابخانه علامه شهیدی؛ میزبان اندیشمندان با بیش از ۴۰ هزار کتاب

صفحه ۸

به مناسبت ۹۰ سالگی «حسن محبوب»

ناشر محبوب شهر تهران

سید مسعود رضوی

حسن محبوب (متولد ۱۳۰۷) ناشر پیشکسوت و کتاب شناس فرهیخته ایرانی، امسال ۹۰ ساله شد و اواخر دی ماه مراسم تجلیل از مقام فرهنگی او با حضور جمعی از استادان برگزار شد. محبوب فوق لیسانس رشته فرهنگ و تمدن اسلامی از دانشکده الهیات دانشگاه تهران است. پدرش از فارغ التحصیلان دارالفنون در رشته داروسازی بود که در حوالی محله ظهیرالاسلام، «داروخانه محبت» را تأسیس کرده بود. مادرش هم معلم مدرسه دخترانه طبیات بود. وی در خانواده ای فرهنگی رشد کرده و از نوجوانی با کتاب سرو کار داشته است.

او امروز از باسابقه ترین ناشران ایران و مدیر «شرکت سهامی انتشار» است. چند سال قبل که مراسم تجلیل از او در نمایشگاه بین المللی کتاب تهران برگزار شد، مرحوم دکتر ابوطالب میرعابدینی او را «ناشر محبوب شهر تهران» نامید.

شرکت سهامی انتشار در سال ۱۳۳۷ به همت مرحومان مهندس مهدی بازرگان، دکتر یدالله سحابی، آیت الله طالقانی و دکتر کاظم یزدی تأسیس شد و در عرصه نشر، شش دهه فعالیت مستمر داشته است. محل کار محبوب اتاقی ساده در ساختمانی قدیمی واقع در خیابان جمهوری شهر تهران است که معماری زیبایی دارد. مکانی که آن ساختمان در آن واقع شده، روزگاری از محلات فرهنگی و به اصطلاح پاتوق روشنفکران بوده است.

در خصوص جایگاه محبوب نکات متعددی وجود دارد. وی کار نشر را پله پله آموخته و پس از طی مراحل مقدماتی، در این کار تخصص یافته و به اصطلاح قدیمی ها خاک این کار را خورده است. او از جمله مدیران فرهنگی است که بی ادعا و سختکوش کار کرده است. محبوب با شناختی که از مشکلات اجتماعی دارد، در زمینه چاپ کتاب حرفه ای عمل کرده است. آزادمنشی از صفات بارز اوست. به رغم این که بین مؤلفان و مترجمانی که با آنها همکاری داشته گرایش های فکری مختلفی مشاهده می شود، معیار محبوب در چاپ کتاب، وزن علمی آثار بوده و انقباضی عمل نکرده است.

از جمله عللی که موجب گردیده تا شرکت سهامی انتشار با

سابقه ای بیش از نیم قرن جایگاه خود را حفظ کند، آزادمنشی محبوب است. وی حوزه نشر را «تک صدایی» ندیده، لذا بستری فراهم آورده تا مردم با افکار متنوع آشنا شوند. برخلاف روال رایج، به آثار متعدد فرهنگی ایرانی و غربی توجه داشته و رشد فرهنگ را در وسعت فرهنگی زمان دیده است. همین امر موجب گردیده در مقاطع مختلف استقبال خوبی از کارهایی که انجام داده، صورت پذیرد. با وجود شرایط سخت کار نشر در سالهای اخیر، کتاب هایی که در زمان مدیریت محبوب منتشر شده، به لحاظ کف و کیفی چشمگیر است. شاهد آن که تعداد زیادی از آثاری که از این نشر عرضه کرده، با شمارگان بالایی منتشر و تجدید چاپ شده است.

محبوب پس از پایان تحصیلات ابتدایی که همزمان با ورود متفقین به ایران و آغاز آزادی های اجتماعی بود، با کارهای نشر آشنا می شود. سپس با سرمایه شخصی در سال ۱۳۳۵ عملاً به حوزه کارهای انتشاراتی وارد می شود. همین سابقه موجب می شود که در بدو تأسیس شرکت انتشار، او نیز در عداد هیأت مؤسس قرار بگیرد. بعد از مسافرت دکتر کاظم یزدی. مدیرعامل شرکت. به اروپا، محبوب به عنوان مدیرعامل انتخاب می شود و غیر از چند سال مدیرعاملی مرحوم مهندس عزت الله سحابی، تا به امروز به عنوان مدیر این شرکت انتشاراتی مشغول به کار بوده است.

کتابخانه مجلس

محبوب درباره مشکلاتی که در دوره ای برایشان پیش آمده بود، می گوید: «محل کار اداری من کتابخانه مجلس سنا بود. بعد از ظهر یکی از روزها که عازم رفتن به شرکت بودم، دیدم یکی از کارکنان سراسیمه خبر آورد که امروز از طرف ساواک آمده اند و با مهر و موم انبار شرکت و تهیه صورت مجلس شرکت را از فروش کتاب ها تا تعیین تکلیف آنها ممنوع کرده اند. جریان در زندان به اطلاع آقای مهندس بازرگان رسید. ایشان موضوع را به آقای نصرت الله امینی که به ملاقات ایشان رفته بود، اطلاع می دهند. آقای امینی موضوع را با تیمسار مقدم که در آن موقع رئیس یکی از دوایر ساواک بود، در میان نهاد و نامبرده دستور داد رفع مزاحمت شود.

ادامه در صفحه ۵

حجت الاسلام والمسلمین سیدمحمدعلی آل هاشم، نماینده ولی فقیه در استان و امام جمعه تبریز، در نخستین کنفرانس ملی بررسی اندیشه‌های علمی حضرت آیت الله سبحانی در تبریز گفت: حضرت آیت الله سبحانی در برابر افکار منحرف و التقاطی درون دینی جهان اسلام و بارش سنگین شبهات برون دینی با برخوردی نقادانه، انجام مذاکرات و مناظرات عالمانه به دفاع از میان حریم دین و شریعت می‌پردازد. وی در پاسخ به علت عدم اجرای همایش در سطح بین‌المللی، اظهار کرد: در مرحله اول قرار بود، همایش در سطح بین‌المللی برگزار شود، اما به دلیل عدم موافقت معظم له، همایش در سطح ملی برگزار شد که البته ایشان به همین هم راضی نبودند.

وی در ادامه افزود: حضرت آیت الله سبحانی،

اندیشمند معاصر، فقیه، رجالی، ادیب، متکلم، مورخ و از علمای شاخص جهان اسلام و مکتب تشیع به شمار می‌آید، ایشان، عالمی محقق، محقق دقیق، صاحب نظر، استادی فرزانه و عظیم‌الشان بوده و در راه دفاع از حریم اهل بیت، شب و روز نمی‌شناسند. حجت الاسلام آل هاشم ضافه کرد:

ایشان پرورش یافته مکتب درسی بسیاری از بزرگان همچون امام (ره) و آیت الله طباطبایی است که در کنار نظریه پردازی و نکته‌نگری در حوزه کلام اسلامی که پایه، اصل و اساس سایر علوم دینی بوده، تمرکز ویژه داشته است.

امام جمعه تبریز بیان کرد: خلق آثار کم نظیر در حوزه‌های بسیار متنوع و ارایه آراء و نظریه‌های مختلف و مستقل از جمله اقدامات ایشان است که تالیف بیش از ۳۲۰ جلد کتاب، گواهی بر این ادعا است. وی در ادامه با اشاره به تاکید آیت الله سبحانی بر پرداختن به نظام سیاسی و رفع خلاءهای موجود، افزود: در اواخر قرن بیستم و به یاری خداوند متعال

و به یاری مردی از تبار جهاد و مبارزه، بارقه امید در دل مستضعفان روشن شد و نظام دموکراسی و مردم سالاری دینی به جهانیان عرضه شد.

نماینده ولی فقیه در شرقی، با تاکید بر ضرورت وضع احکام و قوانین متناسب با نیازهای مردم و به اقتضای زمان، اظهار کرد: در سال‌های گذشته کارها و تحقیقات زیادی انجام شده است که می‌تواند مورد توجه قرار بگیرد، مثل پاسخ به این سوال که چگونه قوانین اسلامی می‌تواند پاسخگوی نیازها باشد.

وی بیان کرد: توجه به سرعت تحولات بشر و تغییر نیازها و آثار و تبعات تغییر و تحول در معیشت دنیوی و پیدایش نیازهایی مثل تلقیح مصنوعی، شبیه سازی، نیازهای جدید علوم پزشکی که قبلاً نبوده‌اند، از جمله ضروریات است.

حجت الاسلام آل هاشم، افزود: نه حقیقت آموزه‌های دین اسلام در باب فروعات ساکن بوده و نه نیازمندی‌های دنیوی انسان با ثبات است، اگر انسان امروزی را با انسان اعصار گذشته مقایسه

آیت الله جمی؛ سبیل استقامت در دفاع مقدس

معارض باعث کشته شدن بسیاری از مردم بی‌گناه کشور شد. گروه‌های مختلف سیاسی با استفاده از تشنات سیاسی در مرکز و تحرکات داخلی و خارجی، خوزستان را به یکی از کانون‌های حادثه‌خیز کشور تبدیل کردند. نقش حجت الاسلام جمی در این زمان به خاطر نفوذ زیادی که داشت بسیار مثبت بود، وی یکی از عوامل ناکامی این گروه‌ها در خوزستان به حساب می‌آید. با پیروزی انقلاب اسلامی خدمت‌رسانی و بازسازی شهرآبادان که متحمل تغییر و تحولات اساسی شده بود در دستور انقلابیون استان و در راس آنها روحانیت قرار گرفت. رفع محرومیت‌هایی مانند حمل و نقل، گسترش شبکه بهداشت، کمک به احیاء مزارع و روستاها، مبارزه با قاچاق زمینی و دریایی و از همه مهم‌تر نگهداری از لوله‌های نفت در برابر خراب کاری‌های گروه‌های وابسته از جمله این تلاش‌ها بود. حجت الاسلام جمی در این زمان کانون فعالیت انقلابیون به حساب می‌آمد. حجت الاسلام جمی در همین زمان (شاخه) حزب جمهوری اسلامی را در آبادان ایجاد و خود به دبیری آن انتخاب شد. تشکیل «ستاد انقلاب آبادان» از دیگر کارهای حجت الاسلام جمی در ماه‌های اولیه بعد از پیروزی انقلاب اسلامی در آبادان بود. این ستاد به خاطر اینکه در ساختمان ۴۸ در یکی از مناطق وابسته به شرکت نفت شکل گرفت به همین نام معروف شد. از درخشان‌ترین مقاطع فعالیت‌های سیاسی آیت الله جمی، باید به سال‌های آغاز جنگ تحمیلی اشاره کرد. بسیاری بر این عقیده‌اند که پس از سقوط خرمشهر مقاومت آیت الله جمی نقش مهمی در حفظ آبادان داشته است. آیت الله جمی با وجود هجمه سنگین دشمن همچنان در آبادان ماند و در مقابل دشمن ایستادگی کرد. وی با برگزاری نماز جمعه در شدیدترین شرایط جنگ، الهام بخش مردم شهر بود. آیت الله جمی در سال ۱۳۶۱ به نمایندگی از مردم خوزستان به مجلس خبرگان راه یافت. این روحانی مبارز سرانجام پس از چندین دهه خدمت به اسلام و انقلاب و تحمل سختی‌ها و مرارت‌های فراوان در هفتم دی ۱۳۸۷ در سن ۸۳ سالگی روی در نقاب خاک کشید و به عرش اعلی پرواز کرد. پیکر این مجاهد نستوه طبق وصیت ایشان در دهم دی ماه ۸۷ در قبرستان وادی السلام نجف اشرف دفن گردید. تشییع باشکوه و بی‌نظیر مردم رشید آبادان و سایر دوستداران ایشان از سراسر کشور و وداع جانشوز با پیکر مطهر وی بار دیگر پیوند عمیق میان روحانیت اصیل با مردم را به نمایش گذاشت.

سیاسی ایران و عراق از مهمترین عوامل بازگشت حجت الاسلام جمی به کشور به حساب می‌آیند. اهتمام حجت الاسلام جمی به اجرای قوانین اسلامی و تشکیل حکومت اسلامی، باعث شد که با آغاز نهضت امام خمینی (ره) وی به ایشان پیوسته و وارد مبارزه علیه رژیم پهلوی شود. حجت الاسلام جمی که روحیه‌ای مبارز و خستگی ناپذیر داشت، با انتشار اخبار مربوط به قیام ۱۵ خرداد و کشتار معترضین به دست نیروهای رژیم، در آبادان دست به فعالیت زد و در منابر و مجالس به افشای جنایات رژیم پهلوی و نشان دادن ماهیت حرکت امام خمینی (ره) پرداخت. از این زمان وی به عنوان شخصیتی تاثیرگذار در منطقه، تحت نظر رژیم قرار گرفت و تلاش شد تا ضمن اعمال فشار و ایجاد محدودیت، اقداماتش نیز کنترل شود. در دهه ۵۰ فعالیت‌های حجت الاسلام جمی با وجود تسلط نسبی رژیم بر اوضاع همچنان ادامه داشت و بارها از سوی ساواک برای ایشان و خانواده شان مزاحمت‌هایی ایجاد شد. این فشارها و اقدامات صرفاً برای تضعیف روحیه وی صورت می‌گرفت. رژیم پهلوی تصور می‌کرد که با این سیاست نه تنها ایشان را از ادامه مبارزه منصرف خواهد کرد، بلکه مردم آبادان را نیز دچار وحشت خواهد نمود. دستگیری فرزند حجت الاسلام جمی در سال ۱۳۵۱ از جمله اقدامات ارباعی رژیم به حساب می‌آید. اسناد ساواک نشان می‌دهد که لحن صحبت و مواضع حجت الاسلام جمی در دهه ۵۰ بسیار تندتر از قبل بوده است. با وجود افزایش شدت عمل رژیم، حجت الاسلام جمی نه تنها از مواضع اصولی خود عقب ننشست، که حتی بر دامنه فعالیت‌های خود نیز افزود. تهدیدها و ارباع‌ها هرگز خللی در عزم راسخ این عالم مبارز ایجاد نکرد و ایشان با وجود همه مشکلات شخصی و خصوصاً جسمی که پیدا کرده بود، لحظه‌ای دست از حمایت امام خمینی (ره) برنداشت. در سال ۱۳۵۵ برادر حجت الاسلام جمی، شهید عبدالرسول جمی، به وسیله ساواک دستگیر و تا سال ۱۳۵۷ در زندان رژیم نگه داشته شد. با همه این فشارها مقاومت حجت الاسلام جمی و مردم مسلمان آبادان همچنان ادامه داشت و رژیم را در موقعیت سختی قرار داده بود.

شهادت مظلومانه حاج آقا مصطفی خمینی در آبان ۱۳۵۶ نقطه عطفی در حرکت انقلابی مردم ایران برای سرنگونی رژیم پهلوی بود. حجت الاسلام جمی در مورد شهادت حاج آقا مصطفی خمینی و تاثیر آن بر روند مبارزات مردم در آبادان گفته است: «اوج انقلاب را می‌توان از زمان شهادت حاج آقا مصطفی خمینی به حساب آورد. با

دی ماه یادآور خاطره تلخ رحلت آیت الله حاج شیخ غلامحسین جمی، روحانی مجاهد و فداکار خطه خوزستان است که عمر شریف خود را صرف تبلیغ دین مبین اسلام، مجاهدت در یاری رساندن به انقلاب و از همه مهمتر خدمت به مردم خونگرم جنوب کشور علی‌الخصوص مردم مظلوم شهرآبادان در سال‌های حماسه و خون و جنگ تحمیلی عراق علیه کشورمان کرد. بزرگ مردی که سخنرانی‌ها و مواضع شجاعانه وی در سال‌های مبارزه، علاوه بر به شکست کشاندن سیاست‌های رژیم ستم شاهی، شهرآبادان را به یکی از کانون‌های مبارزات انقلابی تبدیل کرد و در جریان اعتصابات شرکت‌های نفتی در آبادان نقش بسیار مهمی داشت و توانست منشا اثرات فراوانی در جریان انقلاب اسلامی شود. این مرد وارسته پس از پیروزی انقلاب اوج هنر و فعالیت‌هایش را در روزهای سخت و ماندگار دوران جنگ تحمیلی نشان داد و با برعهده گرفتن مسئولیت امامت جمعه آبادان و حضور مستمر در شهر جنگزده آبادان، تلاش مضاعفی برای حفظ روحیه مقاومت در میان مردم و رزمندگان اسلام به خرج داد و تکیه‌گاه محکمی برای مردم خطه جنوب کشور بود.

به مناسبت ایام ارتحال این روحانی متعهد و مقاوم مروری کوتاه بر زندگی نامه و فعالیت‌های سیاسی، مبارزاتی و جهادی آیت الله جمی بویژه در ایام دفاع مقدس داریم که امید است تقدیری از خدمات این روحانی ارزنده به انقلاب اسلامی و دفاع مقدس و ملت عزیز باشد.

***

غلامحسین جمی در سال ۱۳۰۴ هجری شمسی در خانواده‌ای مذهبی، در اهرم مرکز تنگستان از توابع بوشهر چشم به جهان گشود. غلامحسین به خاطر اینکه فرزند ارشد خانواده بود، پس از مرگ پدر مسئولیت سرپرستی خانواده را به دوش گرفت. موقعیت اقتصادی مناسب آبادان سبب شد او در سال ۱۳۲۷ به آبادان مهاجرت کرده و در این شهر ساکن شود. در آبادان نزد «آیت الله شیخ عبدالرسول قائمی» موسس مدرسه علمیه آبادان به تحصیل پرداخت و در همین ایام بود که با یکی از علویه‌های بوشهری ازدواج کرد که ثمره آن چهار پسر و دو دختر شد. در اواخر دهه سی به «نجف اشرف» برای گذراندن دروس حوزوی عزیمت کرد. دوران طلبگی و اقامت حجت الاسلام جمی در نجف با مشکلات فراوانی همراه بود و به‌رغم علاقه وی به ادامه تحصیلات حوزوی، در سال ۱۳۳۲ مجبور به بازگشت به کشور شد. ثابت نبودن شهریه طلاب، سرپرستی خانواده و اوضاع

چرا برخی مسئولان زیاد حرف می‌زنند؟

حجت الاسلام والمسلمین مسیح مهاجری در سرمقاله روزنامه جمهوری اسلامی نوشت: شاید پرداختن به مسائلی که به زندگی و معیشت مردم مربوط نمی‌شود، اقدامی عمدی نباشد ولی چه عمدی باشد و چه غیرعمدی قطعاً کاردرستی نیست.

با یک محاسبه سرانگشتی می‌توان به این نتیجه رسید که بیش از ۵ درصد وقت کسانی که به مناسبت‌های مختلف حرف می‌زنند و حرف‌هایشان برای رسیدن به گوش مردم رسانه‌ای می‌شود، مربوط به موضوعاتی است که سروکاری با زندگی و معیشت مردم ندارند و مسائل حاشیه‌ای هستند. مردم، اکنون در تنگنای شدیدی برای تأمین مایحتاج زندگی قرار دارند و برای حل مشکلات اولیه زندگی به این در و آن در می‌زنند و درست در همین وضعیت، حضرات به جای آنکه راهی برای رفع این مشکلات پیدا کنند، با همدیگر درباره اینکه حدود آزادی چقدر است و دین‌داری چه معیاری دارد و با فضای مجازی چه باید کرد، بحث می‌کنند. یکی می‌گوید باید بازر بر خورد کنیم و آن دیگری می‌گوید همین اندازه هم زیاد است و باید به آن چفت و قفل بزنیم.

سوال مهمی که باید صاحبان بلندگوهای رسمی و غیررسمی به آن پاسخ بدهند این است که اصولاً چرا اینقدر حرف می‌زنید؟ مقامات دولتی و رسمی فقط وقتی حرف بزنند که کاری انجام داده باشند و گزارش آن را به مردم بدهند. حضرات غیردولتی اعم از حوزوی و دانشگاهی و فعالان سیاسی هم فقط در هنگام ضرورت و بقدر ضرورت و در موضوعات ضروری و اصلی حرف بزنند تا مردم تشنه شنیدن سخن آنها باشند و شرایط بگونه‌ای پیش برود که هر کلام آنها مشکلی را حل کند، هر اقدام آنها مانعی را از سر راه زندگی مردم بردارد، هر حکم آنها دشمنان دین را چند قدم به عقب براند و نفوذ دین خدا در قلب‌های مردم دوچندان کند. انتظار مردم این است که در دوران حاکمیت نظام اسلامی، دولتمردان و رجال دین و دانشگاهیان و فعالان سیاسی، نمونه‌های وحدت را در عمل به نمایش بگذارند. این، روش است که مردم عادی را هم به وحدت می‌رساند و جامعه ما را به «بنیان مرصوص» تبدیل می‌کند. به چنین جامعه و کشوری هیچ دشمنی نمی‌تواند کوچک‌ترین آسیبی برساند. جامعه‌ای که در آن هر کس به میل و هوس و سودای خود هر کاری که می‌خواهد می‌کند و هرچه می‌خواهد می‌گوید بدون آنکه مصالح کشور و ملت و منافع ملی را در نظر بگیرد، هرگز به جایی نمی‌رسد. چنین جامعه‌ای دشمن لازم ندارد، خودش دشمن خود است و با این کارها تیشه به ریشه خود می‌زند.

امروز کشور و ملت و نظام ما دو دشمن سرسخت دارند که همه باید متحد و منسجم با تمام توان به جنگ این دو دشمن برویم تا بتوانیم موجودیت خودمان را حفظ کنیم؛ یکی دشمن خارجی و دیگری درماندگی قشر محروم جامعه در پیچ و خم‌های زندگی. غلبه بر دشمن خارجی فقط با نجات دادن قشر محروم از پیچ و خم‌های زندگی میسر است. کسانی که خود را به موضوعات فرعی مشغول می‌کنند، از سختی‌های زندگی مردم خبر ندارند. بار اصلی انقلاب اسلامی بر دوش همین مردم محروم بوده و هست و زنده‌ار که اگر بی‌توجهی به این قشر ادامه یابد و شما حضرات به راه خودتان ادامه بدهید، آنها راهشان را از شما جدا می‌کنند و شما مشمول این بیت سعدی خواهید شد که:

ترسم نرسی به کعبه‌ای اعرابی

کین ره که تو می‌روی به ترکستان است

نگاهی به عملکرد دکتر مصدق

دیپلماسی مهندسان!

کشور ایران پایان بدهد».

ظاهراً فرمایش‌های خود مرحوم مصدق وظیفه او را محدود به ملی‌کردن نفت می‌کند و در سلطه سیاسی و فرهنگی و اجتماعی انگلیس هم مبالغه شده است. اتفاقاً برخی اقدامات غیرضروری که ربطی به ملی‌کردن نفت نداشت، مشکل‌آفرین بود و در جنگ قدرت و نیز ناتوانی او در حل مسئله نفت و بهره‌برداری و فروش موجب سقوط او شد. در این باره پیام مرحوم مصدق به مناسبت دومین سال صدارت ایشان قابل ذکر است. درباره اشاره‌ای که در این گفت‌وگو به تیم دیپلماسی ایران در لاهه شده، باید گفت نظر مرحوم مصدق و مشاوران حقوقی او و پروفیسور رولان، وکیل ایران درست بود و دادگاه لاهه با رأی بر عدم صلاحیت بیشترافتخاری برای خود آفرید، اما مرحوم فاطمی نقشی در آن نداشت. بلکه مرحوم حسین نواب سفیر (وزیر مختار) ایران در هلند نقش مهمی داشت، به همین دلیل مرحوم مصدق در بازگشت از لاهه که مقارن شد با قیام ۳۰ تیر، مرحوم نواب را وزیر خارجه کرد. مرحوم نواب سه ماه بیشتر در این مقام نماند، زیرا به دلیل اعتقاد به لزوم مذاکره درباره مسئله مهم غرامات با قطع رابطه با انگلستان مخالف بود و ممانعت کرد و ضمناً با لایحه تمديد اختیارات قانون‌گذاری مرحوم مصدق مخالف بود و آن را برخلاف قانون اساسی می‌دانست و استعفا داد و فاطمی جای او را گرفت.

مرحوم حسین فاطمی انسانی وطن‌پرست، درستکار، ضدامپریالیست، پرهیجان و انقلابی بود که تحصیلات خود را در فرانسه به پایان رسانده و به کشور بازگشته بود اما در ۳۲ سالگی بدون هیچ‌گونه سابقه دیپلماتیک و اطلاعات و تجربه مؤثر سیاسی، برای وزارت امور خارجه تجربه لازم را نداشت. تندروری صورت‌گرفته موجب شد ملی‌شدن نفت که مستلزم پرداخت غرامت بود، عملاً تبدیل به نوعی مصادره و مانع فروش نفت ایران شود. نسبت دادن نخستین کسی که پیشنهاد ملی‌کردن نفت را داد به او، بیشتر تعارفی برای توجیه ارجاع وزارت امور خارجه بود، وگرنه چهار سال پیش‌تر مرحوم رحیمیان وکیل قوچان طرح ملی‌کردن نفت را تنظیم و مرحوم مصدق به درستی از امضای آن خودداری کرد، زیرا معتقد بود که در آن شرایط فقر و تنگدستی امکان پرداخت غرامت وجود ندارد. اشاره به «دانش دیپلماسی مصدق» مبالغه‌آمیز به نظر می‌رسد.

ایشان البته مستوفی خراسان، والی فارس، وزیر مالیه، وزیر خارجه، والی آذربایجان و چند بار وکیل مجلس بود، اما دانش ایشان حقوقی بود نه سیاسی. در مقام حقوق‌دان خواهان «استیفای کامل حقوق ملت ایران» بود. شرافتمندانه است، اما نیاز به توانمندی دارد تا موجب لطمه به «منافع ملی» نشود. جد بزرگ ایشان، عباس میرزا، وقتی شکست خورد و تن به ترکمانچای داد، شجاعت امضای آن را داشت تا بتواند برای حفظ منافع ملی اردبیل، خوی، سلماس، تبریز، میانه، زنجان و ترکمانچای را نجات دهد و با گذشت از بخشی از حقوق ملی

فریدون مجلسی - تحلیلگر روابط بین‌الملل
در گفت‌وگوی جالب و مفصل روزنامه «شرق» با مهندس محمدتوسلی، دبیرکل نهضت آزادی ایران، مندرج در دوشنبه ۵ آذر ۹۷ چند نکته به نظر رسید که موجب امتنان خواهد بود اگر مصاحبه‌شونده محترم رفع شبهه کند. درباره کار بزرگ مرحوم مصدق در ملی‌کردن نفت ایران که در آن شرایط فقر و نیاز منبع اصلی درآمد ملی بود، تردیدی نیست. آن اقدام قانونی و مورد حمایت عمومی بود. گاهی دیده می‌شود که در اسطوره‌آفرینی از آن چهره محترم مبالغه و در برابر هرگونه نقد از ایشان و آن دوران چنان ممانعت می‌شود که در واقع در شأن آن مرحوم نیست. خوشبختانه جناب مهندس توسلی در همین مصاحبه عملکرد آن مرحوم را نقدپذیر دانسته‌اند و جای خشنودی است که ایشان در جایگاه سیاسی معتبر خود در باب دیپلماسی معتقدند «گفت‌وگو برای ایران یک ضرورت است»؛ اما مصاحبه‌کننده در پرسش نخست خود به ضعف دیپلماسی، چه قبل و چه بعد از انقلاب اسلامی اشاره کرده است. البته می‌دانیم با توجه به دخالت مستقیم شاه و دربار نفوذ عملی دستگاه دیپلماسی قبل از انقلاب تحت‌الشعاع عملکرد مستقیم دربار بود؛ باین حال در عرصه‌های غیرسیاسی در جوامع بین‌المللی و همچنین در موضوعاتی مانند رجوع دعاوی به شورای امنیت در مقابله با ادامه اشغال آذربایجان از سوی شوروی و در شورای امنیت و دادگاه لاهه در قضیه نفت و در مسائل استرداد جزایر ایرانی و قرارداد ارون‌درد و وظایف حرفه‌ای خود را به درستی انجام داد.

همچنین در سؤال از «دیپلماسی قدرتمند دولت مصدق در ملی‌کردن صنعت نفت» یاد می‌شود که مبهم است. ملی‌کردن نفت از لحاظ قانونی امری داخلی بود و از لحاظ خارجی شکایتی به دادگاه لاهه و شورای امنیت شد و دولت ایران پاسخ لازم را داد. بقیه مسائل به سلايق و گاه توهّمات دولتمردان مربوط است که نتیجه نهایی در ایران موفقیت‌آمیز نبود.

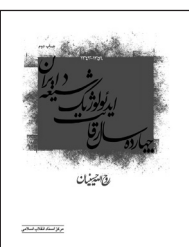
در دوران اخیر نیز دیپلماسی تیم مذاکره‌کننده ایران بسیار موفق بود؛ اما برخی جریان‌های داخلی که رویه‌های دیگر را می‌پسندند، حتی پیش از روی کار آمدن ترامپ، با برخی اقدامات تنش‌زا، زمینه را برای عهدشکنی ترامپ آماده کردند. گرچه ماجرای ملی‌شدن نفت موجب هیجان و جنبش اجتماعی شد؛ اما آغازگر قرارگرفتن مردم در «جایگاه شهروند» نبود. مردم، شهروند بودند که از ملی‌کردن نفت و روی کار آمدن مصدق حمایت کردند. البته هنوز ۸۰ درصد مردم بی‌سواد و ناآگاه بودند که بیشتر رعیت تلقی می‌شدند تا شهروند. زمان و تلاش لازم بود تا بتواند به فرهنگ‌گزینش دست یابند و «حاکم بر سرنوشت خود» باشند. اما نکته مهم آنجاست که گفته شده: «در نگاه دکتر مصدق، هدف فقط به ملی‌شدن صنعت نفت محدود نبود؛ بلکه او تلاش می‌کرد تا به طور کامل به سلطه سیاسی، فرهنگی و اجتماعی انگلستان بر

معرفی کتاب چهارده سال رقابت ایدئولوژیک شیعه در ایران (۱۳۴۳-۱۳۵۶)

جمهوری اسلامی را فریاد کردند؟

این کتاب درصدد اثبات این فرضیه است که فساد و ناکارآمدی نظام‌های سیاسی موجب ظهور ایدئولوژی‌های رقیب می‌گردد و هر ایدئولوژی که توانمندتر باشد، در این رقابت پیشی می‌گیرد. بعد از سرکوب قیام ۱۵ خرداد، ایدئولوژی‌های راست‌گرایانه

و چپ‌گرایانه و اسلام محور، ضمن این که رژیم شاه را به چالش می‌خواندند، با یکدیگر نیز رقابت

می‌کردند؛ در این میان ایدئولوژی اسلام محور توانست ایدئولوژی‌های رقیب را بایکوت و ایدئولوژی شاهنشاهی را از چرخه‌ی رقابت خارج کند. علت این پیروزی را در شخصیت و جایگاه امام خمینی به عنوان ایدئولوگ، رهبر و معمار انقلاب و امامت شیعی، مرجعیت روحانیت و ایدئولوژی اسلام شیعی و پشتوانه‌های فرهنگی و تاریخی آن باید جستجو کرد.

ادامه از صفحه اول

... در «شقه» کوچک و دوسه اتاقه حامد، به دیدار آقای سید محمود رقتم و ایشان با گرمی بسیار از بنده استقبال کرد... در آن شرایط جنگی، وقتی پرسیدم که چرا در این بحران به لبنان آمده اید؟ گفتند: مشغول غلط گیری نهایی «بحوث فی علم الاصول» تقریرات دروس استادم آیت الله صدر هستم چون قرار است در بیروت چاپ شود. ... و اوراق تایپ شده کتاب چندجلدی تقریرات، همه جای اطاق را پر کرده بود و ایشان علیرغم آن شرایط جنگی، بدون هیچ ترس و واهمه ای با آرامش کامل در آن اطاق به تصحیح کتاب مشغول بود. البته این روحیه قوی، آموزش دهنده بود، ولی برای من که کار خاصی در بیروت نداشتم، ادامه این اقامت منطقی به نظر نمی رسید و ایشان هم توصیه کردند که هر چه زودتر «بیروت» را ترک کنم چون در اینجا فالانژها فعلاً بر احدى رحم نمی کنند و به ویژه روحانیون شیعه را هدف قرار می دهند...

... از الشیاح خارج شدم ولی دلم در آنجا ماند چون نگران سلامتی سید بودم، چرا که از همه اطراف شهر رگبار گلوله ها و حتی گلوله های سلاح های سنگین الشیاح را هدف قرار می داد...

در ایران

... سید در عراق به مبارزه پرداخت و سرانجام توسط رژیم بعثی صدام خبیث دستگیر و به زندان رفت و مدتی شکنجه های بعثی ها را تحمل کرد و مدت ها بعد که به طور موقت آزاد شده بود؛ به راه خود ادامه داد و این بار که مزدوران برای دستگیری وی به منزلش رفتند او را نیافتند و در عوض! سه برادر کوچکتر او را که در منزل بودند دستگیر و به زندان بردند و بعد فقط به جرم اینکه برادران سید هاشمی هستند، اعدام کردند!

سید از راه کویت به ایران آمد و در اینجا با همکاری آیت الله حائری، آیت الله شیخ محمدعلی تسخیری، آیت الله اشکوری، حجت الاسلام و المسلمین محمدسعید نعمانی و... «جماعه العلماء» را تشکیل دادند که مرکزیت آن در «قم» قرار داشت و در واقع سازمانی مانند «روحانیت مبارز ایران» بود... در مرحله بعد و پس از آمدن آیت الله سید محمدباقر حکیم و برادران حزب الدعوة به ایران، به سازماندهی جوانان عراقی که از ستم صدامی به ایران پناه آورده بودند، پرداخت و «مجلس اعلای انقلاب اسلامی عراق» را تشکیل داد و نیروهای وابسته به آن به پشتیبانی از نیروهای مسلح ایران پس از آموزش های نظامی زیر نظر شهید مصطفی چمران که در آن برهه، وزیر دفاع کشور بود، مشغول جنگ با نیروهای متجاوز و اشغالگر بعثی بودند، شتافتند و در این راستا خدمات بسیاری را به علت آشنایی به مناطق درگیری و روستاهای اطراف ایران، انجام دادند.

در این برهه من چندین بار سید شاهرودی را ملاقات کردم که محکم و استوار آماده ادامه نبرد همه جانبه بر ضد اشغالگران و دشمنان ایران و عراق بود. آیت الله شاهرودی، خود در تشکیل این سازمان- «المجلس الاعلی للثوره الاسلامیه فی العراق» نقش عمده و اساسی داشت.

... با شروع جنگ تحمیلی و فشار صدام بر شیعیان و مردم عراق، امام مأموریتی به آیت الله خامنه ای (رئیس جمهوری وقت) مبنی بر پیگیری امور عراق دادند. در سال ۱۳۶۱ با پیگیری و استفاده از ظرفیت روحانیت مبارز عراق به خصوص آیت الله سید محمدباقر حکیم و آیت الله هاشمی شاهرودی با تنظیم اساسنامه ای «مجلس اعلای انقلاب اسلامی عراق» را راه اندازی و فعال شد.

آیت الله هاشمی شاهرودی؛ نمادی در تراز نظام اسلامی

۸. قرانات فقهیه معاصره (جلد ۲) ۹. مقالات فقهیه: (قاعده فراغ و تجاوز، حکومت اسلامی، جهان بینی اسلامی و...) ۱۰. بحث هایی پیرامون اصول فقه و... آثار دیگر...

این تألیفات و آثار علمی گرانبها می تواند نشان دهنده عمق بینش علمی آیت الله شاهرودی در مسائل فقهی و اصولی باشد که البته اغلب آنها تکرار مکررات نیستند و بلکه همراه با نوآوری هایی تألیف شده اند که مسئله «نقش زمان و مکان» را در خود ملحوظ داشته اند...

دائرة المعارف فقهی

اشاره شد که یکی دیگر از اقدامات علمی ماندگار ایشان در حوزه علمیه قم، اشراف بر تألیف یک موسوعه یا دائرة المعارف فقهی است که از سال ۱۳۶۹ پس از پیشنهاد آیت الله خامنه ای در قم آغاز نمود... علمای اهل سنت در این راستا موسوعه ها یا دائرة المعارف های متعدد فقهی تألیف و منتشر ساخته اند که در آن ها از مطالب فقه شیعی خبری نیست. مثلاً در مصر، علمای محترم الازهر دائرة المعارف قطور و چند ده جلدی تحت عنوان: «موسوعه فقه جمال عبدالناصر!» منتشر ساخته اند (اینجانب در مدت اقامت در قاهره، به بعضی از علما محترم الازهر گفتم که یک موسوعه ارزشمند فقهی نمی بایست به نام یک رئیس حکومت نام گذاری می شد که پاسخ دادند چون هزینه تألیف و چاپ و نشر آن را وزارت اوقاف می پرداخت، وزیر مربوطه پیشنهاد کرده بود که این نام انتخاب شود، ولی حق با شما است و بهتر بود که از یک نام کلی و گویا استفاده می شد)... علاوه بر موسوعه فوق که من بعضی از مجلدات اخیر آن را از «قاهره» به آیت الله شاهرودی فرستادم، موسوعه معروف «الفقه علی المذاهب الاربعه» هم با تجدیدنظر و اضافات، از طرف مجمع البحوث الاسلامیه منتشر گردیده که باز از آراء «مذهب خامس»، شیعی. در آن خبری نیست... موسوعه فقهی دیگری نیز توسط وزارت اوقاف کویت تنظیم و در ۱۵ جلد قطور انتشار یافت که آن هم خالی از آراء فقهی شیعه بود...

آیت الله شاهرودی با اطلاعات وسیعی که در این باره داشت، به گفته خود، نخست همه دائرة المعارف های فقهی چاپ شده در بلاد عربی و اسلامی را جمع آوری کردند تا ببینند نوع کار آنها چگونه بوده و مدخل ها را چطور انتخاب کرده اند؟ و پس از ارزیابی آنها و تماس با علمای بلاد، شیوه نامه ای کامل برای تدوین دائرة المعارف آماده نموده و چاپ نمودند و برای همه کتب فقهی شیعه از جمله تألیفات شیخ طوسی و جواهر «معجم» درست کردند و سپس موسوعه را به صورت الفبایی تنظیم نمودند که استفاده از آن بسیار آسان تر است... این موسوعه در واقع می تواند عظمت و موقعیت ممتاز فقه شیعی را به همه بزرگان عالم نشان دهد.

این موسوعه که محصول تلاش و کوشش آیت الله شاهرودی و همکاران علمی ایشان است در واقع یک اثر جاودانه و بی نظیر، در حوزه های علمیه ماندگار خواهد بود.

شخصیت نمونه

آیت الله شاهرودی به قول استادش شهید آیت الله صدر، دارای نبوغ ذاتی و استعدادی خاص در درک و فهم اصول و مبانی فقهی، فکری اسلامی بود و به همین دلیل در سن پایین تر از سی سالگی، به درجه اجتهاد رسید و نایل به دریافت اجازه اجتهاد از استادش شهید آیت الله صدر گردید:

ادامه در صفحه بعد

آیت الله سید محمود هاشمی شاهرودی، دکتر علی لاریجانی، سید هادی خسروشاهی (در لباس بیمارستانی!)

تهران هم علاوه بر امور، به بحث های طلبگی، به نوعی دیگری پردازم.

در مورد مرجعیت و رساله هم بنده با وجود بزرگان قم و نجف، فعلاً صحیح نمی دانم که خود را مطرح کنم و اگر هدف خدمت و مردم و جامعه است، در هر محلی و مکانی می توان اقدام کرد و گرنه با وجود اعظم، انسان خود را نباید محدود کند و کاری انجام ندهد به امید اینکه روزی روزگاری به مرجعیت برسد. به هر حال من هدفم خدمت بوده و دنبال عناوین موهوم موقعیت حوزوی و غیره نیستم. دعا کنید خداوند توفیق دهد تا در این امر موفق شوم...

... پس از این توضیحات با وارد شدن یکی از قضات به دفترایشان که گویا وقت قبلی داشته و من بیش از وقت تعیین شده، نشسته بودم، خداحافظی کردم ولی توضیحات ایشان مرا قانع نکرد و همچنان معتقد بودم که آیت الله شاهرودی با آن پشتوانه عظیم فقهی و علمی می بایست در قم یا نجف می ماند و همانطور که امام خمینی رحمه الله علیه، در آغاز انقلاب با شناختی که از ایشان و از دوران اقامت در نجف داشت، به ایشان توصیه کرده بودند: «تدریس در حوزه علمیه قم را بر هر کاری ترجیح دهد و به تربیت طلاب مستعد در زمینه های علمی و اخلاقی بپردازد».

و البته ایشان پس از پایان دوران مسئولیت در قوه قضائیه به «قم» بازگشت و به تدریس و تألیف و تحقیق و تربیت طلاب، ادامه داد و در همین مرحله به پایه گذاری مؤسسه دائرة المعارف فقه اسلامی پرداخت که به پیشنهاد آیت الله خامنه ای انجام گرفت. معظم له در حکمی، خطاب به آیت الله شاهرودی، در این رابطه، چنین می نویسند: «... جناب عالی را که چهره درخشانی در علم و عمل بوده و بحمدالله از مقام والایی در فقه و علوم مرتبط با آن برخوردارید برای انجام این اقدام بزرگ شایسته دانسته و مسئولیت ایجاد و اداره مؤسسه ای برای تهیه این دائرة المعارف را به جناب عالی محول می کنم.»

و البته اقدام آیت الله هاشمی با توجه به تفوقی که در این علوم داشت، در انجام این امر بزرگ با موفقیت همراه بود و آثار منتشرشده از این مؤسسه در زمینه های مختلف، از جمله تألیفات خود آیت الله هاشمی، می تواند نشان دهنده بخشی از این موفقیت باشد و به عنوان آثاری ماندگار، در حوزه های علمیه، مورد استفاده قرار گیرد.

آثار علمی

فهرست بعضی از آثار علمی. فقهی و اصولی. منتشر شده ایشان عبارتند از:

۱. کتاب الخمس (جلد ۲) ۲. کتاب الاجاره (جلد ۲) ۳. کتاب الزکات (جلد ۴) ۴. کتاب الحج (جلد ۳) ۵. بحوث - فی علم الاصول (جلد ۷) (این مجموعه در واقع تقریرات درس های اصول شهید آیت الله سید محمدباقر صدر است) ۶. الصراط (اجوبه الاستفتائات) ۷. صحیفه عدالت (جلد ۸)

خود آیت الله شاهرودی در این باره می گوید: «آیت الله خامنه ای که خدا حفظشان کند، از طرف حضرت امام مسئول شده بودند بحث عراق را دنبال کنند. گمانم اوایل ریاست جمهوری ایشان بود. اعضای جماعه العلماء همه از نجفی ها بودند. کربلایی ها هم مستقلاً برای خود جماعت هایی را راه انداخته بودند و بیشتر با آقای منتظری و سید مهدی هاشمی سر و کار داشتند. آقا دیدند این شیوه مناسبی نیست و پیشنهاد کردند مجلسی به نام مجلس اعلا تشکیل شود. جنگ

هم شروع شده بود و ضرورت ایجاب می کرد که یک مجلس درست و حسابی تشکیل شود که همه اینها را در خود جمع کند. در واقع پیشنهاد مجلس اعلا را ایشان دادند و از همه ما که بیشترمان در قم بودیم، دعوت کردند، به بنده هم مستقیم زنگ زدند.

تا قبل از آن با ایشان سلام و علیک داشتیم، ولی نه زیاد. یکی یکی افراد را دعوت کردند و خدمتشان رقتیم. از بعضی آقایان کربلایی هم دعوت کرده بودند شیخ دیگری هم بود که فوت کرده است. او هم عده ای از کربلایی ها را تحت عنوان العمل الاسلامی جمع کرده بود. مقام معظم رهبری همه را در مجلس اعلا جمع کرد و در اولین جلسه بحث های مفصلی هم شد، بعضی ها موافق و برخی مخالف بودند. ایشان گفت که «من از طرف امام مسئول هستم.» خلاصه ایشان این تشکیلات را ایجاد و اساسنامه ای را تنظیم کرد و از ما خواست بنشینیم و درباره آن بحث و آن را تنظیم و تکمیل کنیم و خدمت ایشان بدهیم. ما هم این کار را کردیم. البته آقای حکیم محور بود. دو سه نفر کربلایی و بقیه نجفی بودند. بنا شد یکی از عالمان اهل سنت هم باشد که از اهالی کرد دعوت شد...

در این برهه نیز اینجانب به نحوی بویژه در مسئله نشریات با ایشان و مجلس اعلا، همکاری داشتم...

ریاست قوه قضائیه

... پس از انتصاب آیت الله شاهرودی به ریاست قوه قضائیه که به قول ایشان «ویرانه ای را تحویل» گرفته بود به دیدارشان در محل قوه رقتیم. مانند همیشه دیداری صمیمانه و دوستانه بود که همراه با اعتراض حقیر شد! که چرا ریاست قوه قضائیه و در واقع کاری اجرایی قبول کرده اند و گفتیم: شما باید در حوزه علمیه قم می ماندید و حوزه را اسیراب می کردید و قضاتی را تربیت و تحویل جامعه و قوه قضائیه می دادید، بدون آنکه خود مسئولیت اصلاح و ترمیم ویرانه ای را به عهده بگیرید و من می ترسم که در این کار موفق نشوید و بعدها، دیگران ببینند و با تعبیر مشابیه قوه را از شما تحویل بگیرند و افزودم که حتماً باید حوزه را از لحاظ علمی غنی تر می ساختید و با نشر رساله عملیه با صلاحیتی که دارید، مسئولیت مرجعیت آینده را هم می پذیرفتید؟ و...

... آیت الله شاهرودی، با لبخندی ملیح، همه حرف های مرا گوش داد و در آخر گفت: اگر اجازه می دهید من هم توضیحی بدهم؟ گفتم بفرمایید! گفتند:

ما درس و بحث را از آغاز برای این منظور آغاز کردیم که خدمتی به مردم و جامعه بتوانیم انجام دهیم... و هم اکنون که موقعیتی برای احقاق حقوق عامه مردم پیش آمده، من نمی توانستم به بهانه اینکه حوزه را باید غنی تر بسازم، از مسئولیت کنار بروم. البته من از حوزه قم منقطع نیستم و در

ناشر محبوب شهر تهران

ادامه از صفحه اول

در سال ۱۳۵۳ که اوج فعالیت‌های گروه‌های مخالف رژیم و بگیر و ببندها و خشونت‌های ساواک بود، انتشار کتابی به ظاهر در زمره ادبیات کودکان به نام «حسنک کجائی» با چاپ نفیس و تصاویر رنگی از طرف شرکت انتشار که در چاپخانه ۲۵ شهریور به چاپ رسید. شهرت و رواج این کتاب در حدی بود که اکثر دانش‌آموزان بسیاری از دبستان و دبیرستان‌ها اشعارش را به حافظه سپردند و خلاصه کار آن تا به آنجا کشید که به دست شاه نیز رسید و شاه با عصبانیت کارمندان وزارت فرهنگ و هنر را مورد عنایت شاهانه قرار داد!

با این ترتیب سر و کار ما با عطاری‌پور بازجوی ساواک (دکتر حسین زاده) افتاد که با دستگیری این‌جانب و آقای محمد شریف‌زاده مدیر داخلی شرکت همان لحظه که مرا دید، گفت: من در سال ۱۳۴۲ می‌خواستم درب این شرکت را ببندم، اما آن موقع زورم نرسید؛ اما اکنون توان آن را دارم. من اظهار داشتم: بله، شما زور آن را دارید، ولی ملاحظه انعکاس آن را در افکار عمومی بفرمائید. تعطیلی شرکت انتشار به سادگی تعطیلی مثلاً یک کوره‌پزخانه آجر نیست که تبعات ناخوشیاندی برای رژیم در بر نداشته باشد.»

محبوب از نوجوانی ضمن تحصیل در مدرسه، کار هم می‌کرد و با کتاب سر و کار داشت؛ مثلاً زمانی که محصل کلاس ششم بود، کتاب‌های

ادامه از صفحه قبل

«... فرزند ارجمند ما حجت الاسلام و المسلمین سید محمود هاشمی دامت برکاته، بخشی از عمر خود را صرف آموزش فقه و اصول و علوم شریعت نمود و به یاری خداوند به درجه اجتهاد رسید و اکنون از جمله مجتهدانی است که امید اسلام و مسلمین به شمار می‌روند. او در امور حسبیه از این‌جانب وکالت دارد و نظر او نظر من است... از خداوند سبحان مسئلت دارم که ایشان را به عنوان ذخیره‌ای برای شریعت اسلام حفظ فرماید...».

این اجازه نامه در واقع نشان دهنده موقعیت علمی و عملی آیت الله شاهرودی در راستای اهداف ارزشمند مکتب اسلام است و در همین راستا بود که او در «مسجد هندی» نجف اشرف در دوران بزرگانی چون آیت الله خوئی و آیت الله صدر، خود به تدریس خارج فقه اشتغال یافت...

تربیت علمی معنوی آیت الله شاهرودی در مکتب آیت الله صدر، عامل اصلی و مبنای ارزشی روش و منش وی در فعالیت‌ها و اقدامات و تلاش‌های علمی، اجتماعی، سیاسی و فرهنگی و... بود و روی همین اصل، ما در دوران فعالیت‌های ایشان چه در رابطه با مسائل عراق و مجلس اعلای انقلاب اسلامی عراق و چه در امور مربوط به انتصاب ایشان به مقامات خاص و مهم در نظام سیاسی جمهوری اسلامی ایران، تلبور و نمایش معنویت درونی و روش اخلاقی بود و هیچگونه تظاهر و تفاخری، در هیچ زمینه از ایشان ندیدیم و همواره، فروتنانه به وظایف خود طبق موازین شرعی عمل می‌کرد و هیچ وقت ادعایی ویژه که نمودار برتری جویی و تفوق طبعی باشد، از او شنیده نشد و در طول چهل سال زندگی اجتماعی، سیاسی در ایران هرگز ولو برای یکبار روش معنوی را زیر پا نگذاشت و برای خود مزیتی بیشتر از دیگران قائل نشد و متواضعانه با همگان خوش رفتاری نمود و از کارهای مثبت بسیاری که در دوران زندگی خود از او به یادگار مانده بود، خود سخنی به میان نیاورد و حتی در مقابل مخالفان نیز از خود عکس‌العمل منفی نشان نداد و اگر اختلاف نظری با یکی از مسئولین داشت. که امری طبیعی است. آن را «رسانه‌ای» نکرد و مثلاً با رئیس

همکلاس‌هایش را که آسیب می‌دید، تعمیر می‌کرد. بعدها نیز به کار صحافی کتاب مشغول می‌شود. خودش درباره آن دوران می‌گوید: «من شغل صحافی را در اول مهر ۱۳۲۰ در زمانی که همه بچه‌ها به مدرسه می‌رفتند، آغاز کردم. پدرم مرا برای کار به مغازه صحافی در خیابان شاه‌آباد روبروی شرکت سهامی انتشار که در آن زمان تأسیس نشده بود، برد صاحب مغازه از شروع به کار من استقبال زیادی کرد؛ زیرا در چنین زمانی همه بچه‌ها به مدرسه می‌رفتند، اما من مشغول به کار می‌شدم.

در ابتدای ورودم به شغل صحافی، به محسنات آن واقف نبودم. در مغازه‌ای که در آن مشغول به کار بودم، مشتریانی همچون مشیرالدوله پیرنیا و دکتر یحیی مهدوی که افراد متشخصی بودند، رفت و آمد داشتند. به همین دلیل از این کار احساس رضایت می‌کردم و با کتابفروش‌هایی از جمله جواد اقبال آشنا شدم. اقبال شاگردی همسن من داشت که درصدد مستقل شدن در کار بود، به همین علت پیشنهاد کار به من داد که پذیرفتم و از همان ابتدا اقدام به نشر کتاب هم کردم.»

نویسندگان بزرگ ایران

محبوب در تمام عمر با نویسندگان بزرگ ایران معاشرت داشته است. وی در کنار کارهای چاپ و نشر، در کتابخانه مجلس هم مشغول به کار بود و خاطراتی دارد که در چند مصاحبه مطبوعاتی به اختصار تعریف کرده است. در این باره می‌گوید:

جمهوری وقت در تلویزیون و یا مطبوعات، به مقابله برخاست و در واقع نماد و مظهر کامل تلبور یک شخصیت نمونه و برجسته در تراز حکومت اسلامی بود.

آیت الله شاهرودی حتی در موقع حمله ناجوانمردانه بعضی از «مرضای مجلس» که مانند ملحدی در شبکه بی بی سی خبیث که او را «عراقی» و یا «نجفی» نامیدند، بجای مقابله به مثل، فقط به ارائه شناسنامه خود در مجلس، توسط یکی از نمایندگان که در کنسولگری ایران

در «کربلا» صادر شده بود، اکتفا نمود و بغض و کینه‌ای هم از کسانی که مصداق واقعی «فی قلوبهم مرض» بودند، به دل نگرفت...

او حتی برای یکبار هم از شهادت سه برادرش، توسط بعثی‌ها در عراق، بهره‌برداری شخصی نکرد و با آرامش کامل و اعتدالی اسلامی به سخنان همگان گوش فرا داد و به آنچه که می‌توانست در مسیر احقاق حقوق عامه مردم انجام دهد، اقدام کرد.

آیت الله شاهرودی حتی موقعیت علمی، فقهی خود را به رخ احدی نکشید؛ و با استفاده از اجتهاد نوگرایانه، در تعدیل بعضی از احکام کوشید و در این راستا با تکیه بر عنصر «زمان و مکان» که مورد عنایت امام خمینی هم بود، توانست حکم «سنگسار» را در قوه قضائیه به «تعلیق» درآورد و همیشه قضات محترم را به رعایت «مَرّ قانون» و اتخاذ روش رفق و مدارا، دعوت کرد و حتی برای رسیدگی به شکایت کسانی که از حکم بعضی قضات، شکوه داشتند، خود روزی را برای رسیدگی مستقیم به این شکایات اختصاص داد و پرونده‌های مربوطه را بررسی می‌کرد تا حقی از کسی در دستگاه قضا، ضایع نشده باشد. در یک کلام: آیت الله شاهرودی در علم و تقوی، فقاقت و سیاست یک عنصر برجسته و بی‌نظیر بود و می‌توان با قاطعیت و بدون هیچگونه تردیدی باور داشت و اعلام نمود که آیت الله سید محمود هاشمی شاهرودی یک نماد و شخصیت نمونه در تراز

«در کاخ شاپور، تالار بزرگی بود که مجلس سنا آن را اختصاص به جلسات عمومی داده بود. تقی‌زاده که ریاست مجلس سنا را به عهده داشت، به فکر تأسیس کتابخانه در مجلس سنا می‌افتد. او در زمانی که نمایندگی مجلس شورای ملی را به عهده داشت، به کتابخانه مجلس و رئیس آنجا مراجعه می‌کرد و در مراجعات خود هر کتابی را که درخواست می‌کرد، شخصی به نام زریاب آن را در اختیارش می‌گذاشت. بعد از تکرار این کار، متوجه معلومات زیاد این شخص می‌شود. آن زمان عباس زریاب خوبی که در حوزه علمیه قم درس می‌خواند، تغییر لباس داده و به تهران برای کار آمده بود و در کتابخانه با حقوق کمی مشغول به کار شده و با تقی‌زاده آشنا می‌شود. تقی‌زاده همواره عنوان می‌کرد که زریاب را کشف کرده است.

دکتر زریاب برای کتابخانه مجلس سنا از کتابفروشی بارانی کتاب تهیه می‌کرد و من را هم که در آنجا مشغول به کار بودم، می‌شناخت. شوهرخواهرم من را به زریاب برای اشتغال در کتابخانه معرفی کرد و او هم قراری برای معارفه گذاشت. روزی که برای معارفه رفتم، نفیسی هم آنجا بود. او در زمانی که من در کتابفروشی اقبال بودم، به آنجا می‌آمد و من را می‌شناخت. دکتر زریاب انتقال من از وزارت فرهنگ به کتابخانه مجلس را با تقی‌زاده در میان می‌گذارد و او هم در نامه‌ای از وزارت فرهنگ، کار انتقال من را

حکومت اسلامی و یک تربیت شده کامل مکتب اسلام و محصولی بی‌همتا از «انقلاب اسلامی» به شمار می‌رفت و ای کاش که روش و منش او الگویی برای همه مسئولین و همه طلاب حوزه‌های علمیه باشد. آمین یا رب العالمین. (۱)

در بیمارستان!

... برای انجام یک عمل جراحی، در «بیمارستان دی» تهران بستری بودم که روزی سرو صدای زیاد رفت و آمد به گوش رسید! از اطاق خود بیرون آمدم. رفت و آمدها و وضع بیمارستان نشان می‌داد که یکی از شخصیت‌ها در بیمارستان بستری شده است... از پرستاران پرسیدم چه خبر است؟ گفتند: آیت الله شاهرودی بستری شده است... بلافاصله با همان لباس! بیمارستان به سوی اطاق ایشان رفتم... محافظین اجازه ندادند! گفتم به سید بگویید رفیق نجف و بیروت! آمده است... فرزند محترم و برومندشان بیرون آمد و بلافاصله رخصت داده شد که داخل اطاق شوم... در همین زمان جناب آقای دکتر علی لاریجانی ریاست محترم مجلس شورای اسلامی و دو سه نفر از علما تهران هم برای عیادت ایشان رسیدند که همگی به گرمی با استقبال ایشان که به وضوح ضعیف به نظر می‌رسید، روبرو شدند.

آیت الله شاهرودی در پاسخ سؤال آقای دکتر لاریجانی گفت: دو روزی است که تب و لرز شدیدی همراه با بهم خوردن دستگاه گوارش

می‌خواهد. به این ترتیب به کتابخانه مجلس منتقل شدم. در آنجا متصدی جابه‌جایی کتاب‌ها بودم و می‌دانستم کدام کتاب‌ها در چه جاهایی قرار دارند. آقای زریاب در آن زمان بورسیه آلمان شده بود و مجلس هم با این کار موافقت کرد. در زمان انتقال من به کتابخانه، آقای جهانگیری هم از دانشگاه ادبیات به کتابخانه منتقل شده بود و دکتر عبدالحسین زرین‌کوب به عنوان مشاور، هفته‌ای یک بار به کتابخانه می‌آمد. تقی‌زاده بعد از رفتن دکتر زریاب، نگران رسیدگی نشدن به کتابخانه بود. او برای خرید کتاب، سناتورهای را که دیر به مجلس می‌آمدند، جریمه می‌کرد و پولهای جمع‌آوری شده را صرف خرید کتاب برای کتابخانه می‌کرد.»

خاطرات محبوب از دوران زندگی، خدمات اداری و کار در حوزه نشر فقط در بعضی از رسانه‌ها، آن هم به صورت مختصر انتشار یافته است. این از خصائل اوست که متواضع است و به‌ندرت درباره خودش حرفی می‌زند. با این حال، در بین اصحاب فرهنگ نامی شناخته شده است و در طول شش دهه فعالیت فرهنگی در حوزه کتاب نقش به‌سزایی دارد. او در نودسالگی همچنان انسانی کوشاست و با حسن خلق و جدیت در کار، علی‌رغم وجود مشکلات، منشأ خدمات فراوانی بوده است.

عارض شده که دوستان گفتند در بیمارستان بستری شوم...

و گویا همان عوارض، علائمی از بیماری اصلی بوده که متأسفانه به موقع تشخیص داده نشد و ایشان را مدتی طولانی، دچار عوارض نامطلوبی کرد و علیرغم مداوا در داخل و خارج، سرانجام در نیمه شب ۳ دی ماه ۱۳۹۷ به رحمت حق پیوست و دوستان و علاقه‌مندان را در غم جانکاه، تنها گذاشت و جامعه علمی و حوزه‌های علمیه قم از فیوضات بی‌شمار ایشان محروم گردید...

رحمه الله و اسکنه فی جنته الخاص لعبادہ

۱. دوره ده ساله ریاست بر قوه قضائیه و اصلاحات در دستگاه قضا؛ آیت الله هاشمی شاهرودی در دو دوره متوالی به مدت ۱۰ سال از سال‌های ۷۸ تا ۸۸ ریاست قوه قضائیه را به عهده داشت. این جمله او در زمان تحویل گرفتن سکان دستگاه قضا معروف است که گفته بود «ویرانه‌ای را تحویل گرفته‌ام». احیای دادرسی یکی از مهم‌ترین برنامه‌هایی بود که او برای اصلاح دستگاه قضایی انجام داد. چرا که حذف دادرسی از سیستم قضایی ایران با این استدلال که در بدو اسلام سیستم دادرسی جایگاهی نداشت به یکی از اولویت‌های اصلی او در بدو ورودش به قوه قضائیه تبدیل شده بود. این قوه در زمان ریاست آیت الله هاشمی شاهرودی شاهد تحولات ریشه‌ای دیگری هم بود که می‌توان به لایحه احترام به آزادی‌های مشروع و حفظ حقوق شهروندی، لایحه حمایت خانواده؟ لایحه رسیدگی به جرایم اطفال و نوجوانان، لایحه پیشگیری از وقوع جرم، اصلاح برخی قوانین و تدوین قانون جدید مجازات اسلامی، تصویب آیین دادرسی مدنی، اعمال سیاست زندان‌زدایی، کیفرزدایی از قوانین، افزایش چشمگیر وکلای دادگستری، گسترش روابط میان قوای قضائیه کشورهای اسلامی اشاره کرد. (ایران/ ۹۷/۱۰/۴)

«زیاد التّخّاله» دبیر کل جنبش «جهاد اسلامی» فلسطین، در تازه‌ترین مصاحبه، با تمجید از «حمایت ایران» از «مقاومت فلسطین»، فاش کرد که کشورهای عربی از «ملت فلسطین» حمایت نمی‌کنند و روند «سازش» به تشکیل کشور فلسطین منجر نخواهد شد. مشروح مصاحبه التّخّاله با مرکز مطالعات «باحث» فلسطین را در ادامه می‌خوانید:

مقاومت هر چه دارد به برکت جمهوری اسلامی است

زیاد التّخّاله در پاسخ به این سؤال که «بعد از انتخاب شما به دبیر کلی جنبش، خیلی‌ها از حمایت مالی ایران و دستورات سیاسی، نظامی و مذهبی به شما سخن گفتند؛ پاسخ شما به این ادعاها چیست؟» گفت: روشن است که مقاومت فلسطین در محاصره همه است جز جمهوری اسلامی که از زمان پیروزی انقلاب اسلامی از آن استقبال کرده و سفارت اسرائیل را به سفارت فلسطین تبدیل و از یاسر عرفات استقبال کرد. جنبش فتح اولین کسی بود که با ایران روابط برقرار کرد.

التّخّاله توضیح داد: ایران امروز، تنها کشوری است که از فلسطین حمایت می‌کند و تاوان این حمایت را با محاصره تحمیل شده آمریکا و کشورهای دیگر دارد می‌پردازد. متأسفانه، کشورهای عربی از مردم فلسطین حمایت نمی‌کنند اما اگر ملت فلسطین حمایتی از ایران بگیرد، او را مؤاخذ می‌کنند.

التّخّاله ادامه داد: در خصوص [شایعات و] مسائل مذهبی، باید بگویم که چنین چیزی وجود ندارد. ایرانی‌ها نه تلاش می‌کنند اهل سنت فلسطین را شیعه کنند نه مردم فلسطین تلاش می‌کنند شیعه شوند. به نظر من، هیچ‌گاه نقشه مذهبی نباید خدشه بیند اما باید حداقلی از هم‌زیستی و تعامل و نزدیکی بر اساس اینکه ما مسلمانیم باشد. در خصوص مسائل مذهبی مبالغه کرده‌اند و این مبالغه چندان از توطئه‌هایی که علیه ما می‌شود جدا نیست. حمایت ایران از ما و گروه‌های دیگر [فلسطینی] هیچ وقت بر اساس معیارهای مذهبی نبوده است. ما به روابط برادرانه خود ادامه می‌دهیم. می‌توانم بگویم که همه

امکاناتی که مقاومت امروز دارد، همه به لطف حمایت جمهوری اسلامی از آن است.

کشورهای عربی از ملت فلسطین حمایت نمی‌کنند

دبیر کل جنبش جهاد اسلامی در پاسخ به سوالی درباره «تلاش ائتلاف آمریکایی-صهیونیستی بر حذف مسئله فلسطین با هم‌دستی و حمایت [حکومت‌های] عربی از طریق چیزی موسوم به معامله قرن است، چه راهبردی برای مقابله با این دارید؟» گفت: آمریکا دو مسئله اساسی در منطقه دارد: «نفث و اسرائیل». ممکن است توجه آمریکا به نفث خیلی زیاد نباشد اما آمریکا و غرب، با قدرت حامی اسرائیل باقی خواهند ماند.

التّخّاله گفت: از زمان تأسیس رژیم صهیونیستی، غرب تلاش می‌کند آن را بخشی از منطقه و طرح‌های صلح جا بزند. از جمله این طرح‌ها، طرح «معامله قرن» است که ترامپ تلاش می‌کند با آن از اسرائیل حمایت و آن را در منطقه تثبیت کند.

التّخّاله به کشورهای عربی اشاره کرد و گفت: اما هم‌دستی کشورهای عربی امروز در هدف گرفتن سوریه و هدف گرفتن مقاومت در منطقه، کاملاً مشهود شده است. کاملاً معلوم است که سیاست عربی چطور با طرح اسرائیل همراه و اعلام روابط با رژیم صهیونیستی آغاز شده است. [بینیند چطور] برخی کشورهای عربی چقدر مثبت درباره اسرائیل حرف می‌زنند و می‌گویند [این رژیم] بخشی از منطقه شده است. در نتیجه، صرف به رسمیت شناختن اسرائیل، اعلام شکست اعراب مقابل طرح [تشکیل و تثبیت] اسرائیل [در منطقه] است.

مجموعه کشورهای عربی به عنوان یک نظام عربی، مقابل پروژه صهیونیستی شکست خورد و فلسطینی‌ها مقابل چنین طرح تنها رها شدند و ملت فلسطین چاره‌ای جز مقاومت ندارد و در مقابل این گشایش شرم‌آور عربی مقابل اسرائیل کوتاه نباید. هر چه در منطقه رخ می‌دهد، برای تثبیت اسرائیل است مثل طرح معامله قرن یا غیر آن. موفقیت یا شکست این طرح، به ما فلسطینی‌ها و مقاومت فلسطین، آزادگان منطقه و حامیان مقاومت مثل حزب‌الله و ایران بستگی دارد همچنانکه نقش

دبیر کل جنبش «جهاد اسلامی»

ایران تنها کشور حامی «مقاومت فلسطین» است

بالای سر مردم فلسطین باشد. در حقیقت توافق اوسلو توافق نبود بلکه نوشته‌ای بین پیروز و شکست خورده بود. همه قوای پراکنده سازمان در کشورهای دیگر جمع شد، به فلسطین آورده شد تا حرکت مردم مخالف اشغالگری را مهار کند. بعدها هم ثابت شد که اسرائیل به توافق پایبند نبوده... توافقی که میان طرف قوی و ضعیف بود. این توافق زمانیکه شروع به اجرا شد، مُرد.

به گفته نخاله، «ملت علیه توافق اوسلو شورید و انتفاضه ۲۰۰۰ شکل

گرفت. نتیجه این توافق که امروز نتایج آن را لمس می‌کنیم، فاجعه بار است؛ چرا که تشکیلات خودگردان در رام الله صرفاً از جانب اسرائیل پول و حمایت می‌گیرد، حتی گلوله‌های اشک‌آور که به معترضان در رام‌الله شلیک می‌شود، گلوله‌های اسرائیلی است. متأسفانه تشکیلات، به پلیس سرکوبگر اسرائیل تبدیل شده. طی ۲۵ سال گذشته، همه کرانه باختری را به دلیل شهرک‌سازی از دست داده‌ایم. کرانه مساحتش شش هزار کیلومتر مربع است اما فلسطینی‌ها فقط در چهل کیلومتر مربع آن تردد دارند. کرانه باختری به شهرک و پادگان اسرائیل تبدیل شده. طبق طرح اسرائیل، جمعیت شهرک‌نشینان در کرانه باختری تا ۲۰۲۰ به یک میلیون نفر خواهد رسید. نتیجه توافق اوسلو شکست بود و مقامات تشکیلات نمی‌توانند خواست مردم را محقق کنند.

اسرائیل صلح طلب نیست و صلح با آن یعنی «برگزیدن مسیر شکست»

زیاد التّخّاله راهبرد «راهپیمایی بزرگ بازگشت» را «بخشی از مسیر ملت فلسطین» و نشانه‌ای از پایبندی مردم به «حق بازگشت و مقاومت» و تعهد به سرزمین‌شان دانست و تأکید کرد که «راهپیمایی بازگشت هدف اصلی و ونهایی نیست، بلکه ابزاری در خدمت مردم برای مقاومت در برابر اشغالگری است؛ چرا که [اکنون] مردم گزینه دیگری ندارند... اسرائیل هیچ فرصتی به صلح نداده و بر پایه سلطه جویی بنا شده. هر کس از طرح صلح با اسرائیل حرف می‌زند در حقیقت مسیر شکست را برگزیده است».

سوریه در حمایت از مقاومت نیز مهم است. التّخّاله فاش کرد: ما فلسطینی‌ها بشدت از رژیم عربی [حکومت‌های عربی] در همه سطوح حمایت، تأیید و پشتیبانی، بشدت ناامید شده‌ایم. بنابراین امروز مشکل فقط اسرائیل نیست بلکه با این رژیم عربی که برای مهار پیامدهای وجود «کشور اسرائیل» طراحی شده مشکل داریم. در گذشته درباره اردن اینطور گفته می‌شد که تأسیس شده تا برای این هدف به کار گرفته شود اما امروز به نظری می‌رسد که رژیم [جمعی] عربی شکل گرفته که پیامدهای سیطره اسرائیل بر فلسطین را مهار کند. در نتیجه ما تاوان ضعف رژیم عربی مقابل اسرائیل را داریم پرداخت می‌کنیم. امروز ما با معامله قرن یا معامله‌هایی دیگر که هدفش مسئله فلسطین یا تحکیم سیطره اسرائیل بر باقی فلسطین است، مواجهیم.

گزینه‌ای جز مقاومت باقی نمانده

التّخّاله در پاسخ به این سوال که «بارها تأکید کرده‌اید که مقاومت تنها گزینه‌ای است که باید برای آزادسازی وطن حفظ شود» گفت: «جدا از موضع تشکیلات خودگردان... فلسطینی‌ها هیچ چاره‌ای جز جنگیدن ندارند اگر بخواهند به سرزمین خود بازگردند و با کرامت زندگی کنند. راه‌های دیگر به فلسطین ختم نمی‌شود.

التّخّاله گفت: اسرائیل قبل از توافق اوسلو نتوانست پلیسی فلسطینی از شهروندان فلسطین تشکیل دهد و بعد از شکست سازمان آزادی بخش در لبنان در سال ۱۹۸۲، اسرائیل نتوانست با آن به توافق برسد. این توافق بین اسرائیل و سازمان آزادی بخش برای خلق پلیسی فلسطینی بود که

رای الیوم:

تصمیمات در بحرین داخلی نیست بلکه در ریاض یا ابوظبی گرفته می‌شود

فایده اختیارات است و نمایندگی (اعضا) پارلمان صرفاً ظاهری است. بنابراین چه چیزی مقامات حاکم بر بحرین را بر آن می‌دارد که به وجود بحران سیاسی اعتراف و به جای انکار بحران آن را حل کنند و در نتیجه برای حل مسائل حقوقی و انسانی اقدام و زندانیان از جمله زندانیان سیاسی و سران مخالف از جمله شیخ سلمان را آزاد کنند.

جامعه بین المللی از کارنامه حقوق بشر در بحرین بطور مستمر انتقاد کرده است و این مساله پیچیده و پراز ظلم و ستم به درگیری عربستان سعودی با ایران ربط داده شد و اخیراً در نهایت تعجب این مساله را به قطر مرتبط ساختند. اگر مقامات بحرینی فکر می‌کنند پیروز شدند یا پیروز می‌شوند پس چرا هر بار محدودیتها علیه آزادیهای سیای، فکری و دینی را تشدید می‌کنند؟! این یک تناقض است و سعی می‌کنند از بحران عمیقی عبور کنند که در سال نهم آن قرار داریم بی آنکه چشم‌اندازی برای حل آن وجود داشته باشد. ما به عنوان ناظران این پرسش را مطرح می‌کنیم آیا آزادی شیخ علی سلمان پس از چهار سال حبس و آغاز حل و فصل سیاسی بهترین راه حل نیست؟

سیاسی نیست بلکه در هم کوبیدن خشونت بار قشری است که اکثریت ملت بحرین را تشکیل می‌دهد و در واقع به معنی نابود کردن تجربه تکرگرای و دموکراسی است که می‌بایست شاهد پیشرفت به نفع همه طرفها و در نهایت مردم آرام و مسالمت جوی بحرین می‌بود.

ما و همه کسانی که امور بحرین را دنبال می‌کنند یقین داریم تصمیماتی که در بحرین گرفته می‌شود داخلی نیست بلکه همه تصمیمات در پایتخت دیگری غیر از منامه و دقیق تر بگویم در ریاض یا ابوظبی گرفته می‌شود و این روند به منزله قرار دادن موانع آشکار در برابر ثبات سیاسی، همزیستی و تکرگرای سیاسی است.

جمعیت‌های سیاسی از جمله جمعیت الوفاق و همه جریان‌هایی را که مقامات بحرین در برهه‌های مختلف آنها را منحل کرده‌اند، ساختار دموکراتیک را پذیرفتند و تهدیدی برای خاندان آل خلیفه محسوب نمی‌شوند. پارلمان که فرض بر این است منتخب همه ملت بحرین باشد اختیارات گسترده‌ای داشته باشد به نظری می‌رسد که در این شرایط و حتی قبل از انتخابات صوری که دو بار برگزار شد،

مطرح می‌کنیم که همزمان پویش همبستگی با شیخ علی سلمان دبیر کل جمعیت الوفاق آغاز شد. وی زندانی و به حبس ابد محکوم شد. این پویش چند روز قبل از برگزاری جلسه دادگاه برای اعتراض به حکم صادر شده علیه وی آغاز به کار کرد. این حکم نه تنها سیاسی و ظالمانه است بلکه به نفع مقامات و ملت بحرین و ثبات آن نخواهد بود.

مسائل زیادی دست به دست هم داد تا شیخ علی سلمان در زندان نگاه داشته و حبسش ابدی شود و در نتیجه بحران طولانی و طولانی تر شود. یکی از این امور متهم کردن وی به جاسوسی برای قطر است. استدلالشان در این زمینه مکالمه بین شیخ سلمان و حمد بن جاسم آل خلیفه وزیر امور خارجه قطر درباره حوادث انقلاب بحرین در سال ۲۰۱۱ یعنی «بهار عربی» است. اما این مکالمه تلاش قطر برای میانجیگری بوده است.

هر کسی روند سیاسی در بحرین را در هشت سال گذشته بررسی کند پی خواهد برد که تعاملی در چنین سطح از تنفر و اجحاف مقامات علیه مخالفان به گونه‌ای که از سران مخالفان مانند شیخ عیسی قاسم سلب تابعیت کنند، اختلافی

تصمیماتی که در بحرین گرفته می‌شود داخلی نیست و همه تصمیمات در پایتخت دیگری غیر از منامه و دقیق تر بگویم در ریاض یا ابوظبی گرفته می‌شود و این روند به منزله مانع تراشی آشکار در برابر ثبات سیاسی، همزیستی و تکرگرای سیاسی است. پایگاه اینترنتی روزنامه رای الیوم لندن در گزارشی به قلم طالب الحسنی روزنامه نگار یمنی نوشت: مدتی قبل از سال ۲۰۱۱ (مقامات) بحرین از واقعیت سیاسی و اجتماعی در این کشور فرار می‌کنند. بحرین در شرایط فلج سیاسی طولانی مدتی بسر می‌برد و به نظر نمی‌رسد مقامات به فکر خروج از این وضع باشند چه برسد به اینکه بخواهند اقدامی به عمل آورند. واقعیت‌ها بطور وحشتناکی انکار می‌شود و نکته عجیب این است که خروج از این وضع و پایان بخشیدن به آن امری آسان است و در عمل پیچیده نیست.

مخالفان بحرینی به حدی آرام هستند که کافی است راه حل سیاسی مهمی که در واقع ضروری است اتخاذ شود. بله مخالفان اگر چه با سرکوب، ترور، زندانها، اعدام و سلب تابعیت بی سابقه در تاریخ سیاسی بحرین، مواجهند با این وجود در برابر این اقدامات آرام هستند. این سخن را در شرایطی

چرا ما مسلمانان نتوانسته‌ایم

اتحادیه جهان اسلام

را تشکیل دهیم؟

حجت‌الاسلام و المسلمین سید حامد علم الهدی در نشست خبری کارگروه تقریب مذاهب اسلامی که به مناسبت بزرگداشت چهلمین سالگرد پیروزی انقلاب اسلامی در شورای هماهنگی تبلیغات اسلامی برگزار شد، با تأکید بر این مطلب که قرآن عالی‌ترین سندی است که از جانب خالق بشر در اختیار انسان قرار گرفته است، اظهار کرد: انسان در تمام ناملایمات می‌تواند به سمت قرآن حرکت کند و از آن بهره ببرد. بزرگترین افتخارات عرب قبل از پیدایش اسلام غارت کردن یکدیگر بود. اما زمانی که اسلام از طریق پیامبر (ص) نزول کرد اخوت و برادری را به همراه آورد.

وی گفت: ما در مجمع جهانی تقریب مذاهب اسلامی به دنبال نزدیکی و تألیف قلوب هستیم و معتقدیم پیروان مذاهب با حفظ مذهب خود می‌توانند تحت پرچم اسلام زندگی کنند. اسلام دینی است برای تمام انسان‌ها و افراد با گفتن شهادتین می‌توانند تحت قیومیت اسلام قرار گیرند و خاصیت اسلام این است که آبرو، جان و مال تمام ادیان در آن محفوظ می‌ماند.

رئیس کارگروه تقریب مذاهب اسلامی ویژه ستاد بزرگداشت چهلمین سالگرد انقلاب اسلامی یادآور شد: شعار بنیانی ما در مجمع تقریب مذاهب اسلامی تأکید بر مشترکات است. شاید ما در مواردی اختلاف نظرهایی داشته باشیم اما اسلام به ما می‌گوید که بر اشتراکات یکدیگر تأکید کرده و در موارد اختلافی نظر همدیگر را تحمل کنید نه تکفیر و این که بگوییم فقط من مسلمانم و دیگران خارج از دین هستند درست نیست. نه نیازی است سنی شیعه شود نه شیعه سنی، هر کسی می‌تواند تحت لوای کلمه توحید به زندگی‌اش ادامه بدهد. علم‌الهدی ادامه داد: ما مسلمانان اگر با یکدیگر اتحاد داشته باشیم می‌توانیم در برابر قدرت‌های جهان بایستیم. چرا آنها نتوانسته‌اند اتحادیه اروپا را تشکیل بدهند و ما مسلمانان نتوانسته‌ایم اتحادیه جهان اسلام را داشته باشیم. اروپا زمانی که بحث منافع مشترکشان پیش می‌آید پول واحد، ویزا و گذرنامه واحد را دارند اما کشورهای اسلامی این‌گونه نیستند. یکی از دستاوردهای نظام این است که بعد از ۴۰ سال این اخوت و همدلی در میان مردم شکل گرفت و ما می‌توانیم تمام کسانی که دلسوز هستند را گرد یکدیگر جمع کنیم.

یکدیگر و در مسائل مربوط به جهان اسلام و صحنه بین‌المللی است. به گونه‌ای که مسلمانان فارغ از اختلافات و با پرهیز از تفرقه در مسائل جهان اسلام همسو و هم‌جهت حرکت کنند. شیخ عاشور، معاون دانشگاه الازهر مصر و رئیس کمیته گفت و گوی بین‌مذاهب اسلامی، درباره وحدت بین فرق اسلامی می‌گوید: مقصود ما یکی کردن همه مذاهب و روی گردانی از مذهبی و روی آوردن به مذهب دیگر نیست که این به بیراهه کشاندن اندیشه تقریب مذاهب است. هم‌سویی، باید بر پایه بحث و پذیرش علمی باشد تا بتوان با این اسلحه علمی به نبرد با خرافات رفت و باید اندیشمندان هر مذهبی در گفت و گوی علمی خود، دانش خود را مبادله کنند تا در یک محیط آرام، بدانند، بشناسند، بگویند و نتیجه بگیرند. وحدت، منافاتی با بیان حقایق و کتمان کردن حقایق ندارد، که اگر چنین شود نه تنها مطلوب نبوده که خود یکی از منکرات و از عوامل تفرقه می‌باشد.

آیت‌الله اراکی عنوان کرد:

جمهوری اسلامی؛ پرچمدار جبهه مقاومت

وی با اشاره به سیطره ظلم استعمارگرانه آمریکا و استکبار جهانی و صهیونیست‌ها، افزود: خداوند وعده داده است که مومنین را یاری می‌کند و از این رو ما شاهد یاری خداوند نسبت به مسلمین و مقاومت فلسطین و لبنان و سوریه هستیم.

آیت‌الله اراکی با اشاره به حمایت‌های جمهوری اسلامی از جریان مقاومت اسلامی و پرچم‌داری جریان مقاومت توسط کشورمان خاطرنشان کرد: ایران، سوریه، لبنان، یمن و بسیاری از کشورها مقاومت اسلامی را پیش می‌برند.

دبیرکل مجمع جهانی تقریب مذاهب اسلامی با بیان اینکه ما برای دمشق و مردم سوریه از خداوند تبارک و تعالی خواستار آسایش، آرامش و موفقیت در مسیر مقاومت هستیم، گفت: انشالله خداوند این کشور را در مقابل تمام آسیب‌های یاری کند و

به گزارش خبرگزاری تقریب، آیت‌الله محسن اراکی دبیرکل مجمع جهانی تقریب مذاهب اسلامی در افتتاحیه گردهمایی بزرگ علمای اسلام با اشاره به استقلال و عزت مسلمین اظهار داشت: عزت شما تعیین‌کننده خیریت در دنیا و آخرت است، ما در دمشق، پایتخت عزت و مقاومت که پایتخت درگیری با صهیونیست‌هاست، گرد هم آمده‌ایم. آیت‌الله اراکی ادامه داد: سوریه امروز باعث عزت مومنان و خواری دشمنان شده است و تمام کسانی که به دنبال عزت اسلام هستند در اینجا حضور دارند.

دبیرکل مجمع جهانی تقریب مذاهب اسلامی تصریح کرد: ما دست خود را در دست کسانی قرار می‌دهیم که در جبهه مقاومت قرار دارند و در برابر ظلم مقاومت می‌کنند.

تجلی «واعتصموا بحبل الله جميعا» در مناطق شیعی و سنی نشین کشور

خودشان در منطقه حضور ندارند ولی فعالیت‌هایی در جهت ایجاد اختلاف بین این دو انجام می‌دهند. براساس شنیده‌هایی که در این منطقه به دست آوردیم مشخص شد که برخی از عوامل خارجی در شهرستان‌هایی که تنوع و پراکندگی شیعه و سنی زیاد است، سرمایه‌گذاری‌های مالی زیادی می‌کنند تا به اصطلاح با یارکشی از این دو مذهب، میان آنها تفرقه و مشکل ایجاد کنند. به عنوان نمونه این افراد، فرزندان مسلمانان سنی را با دادن هزینه در اختیار می‌گیرند و تلاش می‌کنند که از آنها مسلمان افراطی تربیت کنند و یا اینکه با سرمایه‌گذاری مالی در بخش‌هایی مثل ساخت و ساز مراکز دینی، حوزه علمیه و حتی مسجد تلاش می‌کنند تا حضور مسلمانان سنی را در منطقه بیشتر کنند، اما نه به عنوان یک مسلمان سنی بلکه به عنوان یک فرد که بتوانند در آینده از آن به عنوان یک نیروی افراطی و تفرقه افکن استفاده کنند. به دلیل همین خطرهای احتمالی روحانیون و مراکز دینی در این مناطق فعالیت‌هایی در جهت یکپارچه شدن مردمان این سرزمین انجام می‌دهند تا مانع شکل‌گیری این اختلافات و تفرقه‌ها شوند.

زینب روشنی، رئیس حوزه علمیه فاطمه بنت رسول در بندرجاسک گفت: حوزه علمیه فاطمه بنت رسول، حوزه علمیه حوزه علمیه خواهران شیعه است. ما درسی با محتوای وحدت شیعه و سنی نداریم، ولی در درس‌های خارج به موضوع وحدت شیعه و سنی می‌پردازیم و خوشبختانه هیچ‌گونه حساسیتی نسبت به این موضوع وجود ندارد و ما با طلاب حوزه علمیه خواهران سنی هم ارتباط خوبی داریم.

محمدصحرانشین، رئیس سازمان تبلیغات اسلامی بندرجاسک درخصوص بحث وحدت شیعه و سنی در این منطقه گفت: سازمان تبلیغات اسلامی درمناسبت‌های مختلف مبلغ به مناطق محروم اعزام می‌کند. یکی از این مناسبت‌ها ایام هفته وحدت است که ما مبلغ هم به مناطق سنی نشین و هم شیعه نشین اعزام می‌کنیم و از هر کمکی که ساکنین این منطقه لازم داشته باشند دریغ نمی‌کنیم.

وی افزود: ارتباط ما با اهل سنت منطقه به حدی مسالمت‌آمیز است که چندوقت پیش با چند نفر همراه برای کمک به یک روستای محروم به نام «گوا» رفتیم و کمک‌های زیادی به اهالی این منطقه کردیم. کل اهالی این روستا سنی هستند. این روستا در منطقه بسیار صعب‌العبوری واقع شده است به طوری که ما بخشی از مسیر را با شتر رفتیم. روحانی‌ای که همراه بود درباره بسیاری از مسائل اعتقادی و شرعی که متأسفانه ساکنان آنجا از آن هیچ اطلاعی نداشتند مثل ختنه کردن فرزندان خود، آداب اولیه طهارت و وضو، نماز

خبرگزاری مهر: «واعتصموا بحبل الله جميعا و لا تفرقوا» یکی از مشهورترین آیه‌های قرآن کریم است که خداوند در آن به وحدت امر کرده و همه ما بارها و بارها این آیه به گوشمان خورده است. براساس این آیه مشخص می‌شود که خداوند تعال با هرگونه تفرقه افکنی در میان مسلمانان مخالف است و همواره همه مومنان را به یکپارچگی و وحدت دعوت می‌کند. برخی اختلاف شیعه و سنی یکی از اختلاف‌هایی است که در بین اقوام مسلمان از دیرباز مطرح بوده است. با اینکه اساسا شیعه و سنی با یکدیگر اختلافی ندارند و در مبانی و عقاید ریشه‌ای با هم مشترک هستند. همه آنان خدای یگانه را می‌پرستند و به نبوت رسول اکرم (ص) ایمان دارند. کتاب همه قرآن و قبله آنان کعبه است، مسلمانان با هم و مانند هم حج می‌گزاردند و مانند هم نماز می‌خوانند، روزه می‌گیرند، تشکیل خانواده می‌دهند، داد و ستد می‌کنند، کودکان خود را تربیت و اموات خود را دفن می‌کنند. البته در جزئیات یکسری امور اختلافاتی با یکدیگر دارند ولی این اختلافات در حدی که بتوان بین این دو گروه تفرقه و اختلاف افکند نیست. سرزمین ایران به دلیل پهناور بودن و گستردگی جغرافیایی میزبان اقوام مختلفی است و در بخش‌ها و اقلیم‌های مختلف ایران گروه‌های مختلفی هم از لحاظ قومیتی و هم اعتقادی درکنار یکدیگر زندگی می‌کنند.

شاید بتوان گفت جنوب ایران بیشتر شامل این پراکندگی قومی و عقیدتی می‌شود، به طوری که در بخش‌هایی از جنوب کشور مثل بندرجاسک و اطراف آن تعداد مسلمانان سنی از مسلمانان شیعه بیشتر است ولی این موضوع هیچ‌گونه مشکلی را در همزیستی اهالی این منطقه ایجاد نمی‌کند. وقتی وارد شهرستان بندرجاسک می‌شوی بیشتر بودن تعداد مساجد اهل سنت نسبت به مساجد شیعه کاملاً به چشم می‌آید و حتی پخش اذان هم در سطح شهر به شیوه اهل سنت، روزی پنج نوبت است. این در حالی است که در همین شهرستان، شیعیان هم حضور دارند و در کنار برادران اهل سنت زندگی می‌کنند. هردوی این گروه‌ها مسجد، حوزه علمیه و... دارند و در انجام اعمال و مناسک خود آزاد هستند.

براساس شنیده‌ها و گزارش خبرنگار مهر از این منطقه و در گفتگو با اهالی این شهرستان، مشخص شد که موضوع سنی یا شیعه بودن اصلاً جزو دغدغه‌های مردم این منطقه نیست و هیچ‌کدام از افراد این دو دسته قصد اختلاف و یا تفرقه افکنی ندارند و به قول معروف درکنار یکدیگر زیست مسالمت‌آمیز دارند.

اما برخی از عوامل خارجی به خصوص از برخی کشورهای حاشیه خلیج فارس، در پی ایجاد اختلاف و تفرقه افکنی میان این دو مذهب هستند و با اینکه

نشریه مرکز بررسی‌های اسلامی

دوهفته‌نامه سیاسی، اجتماعی، فرهنگی

صاحب امتیاز و مدیرمسئول: سیدهادی خسروشاهی

سردبیر: سید محمود خسروشاهی

نشانی: قم / خیابان شهدا (مفانیه) / نبش ممتاز

تلفکس: ۳۷۷۴۱۴۲۳۰ صندوق پستی: ۱۳۶ چاپ: ولیعصر

سایت‌های مرکز

مرکز بررسی‌های اسلامی: www.iscq.ir

استاد خسروشاهی: www.khosroshahi.org

کلیه شروق: www.ketab.ir/shorouh

پست الکترونیکی: besatonline@gmail.com

انتشار «امام موسی صدر»

امام گفتگو، صلح، مدارا»

سیدعباد الله هاشمی در کتاب «امام گفتگو، صلح، مدارا» به زندگی و افکار امام موسی صدر پرداخته است.

امام موسی صدر یکی از متفکران عمل‌گرای قرن بیستم است که با مهاجرت به لبنان تلاش نمود تفرقه ایجادشده بین فرق و مذاهب مختلف جامعه لبنان را که ناشی از تفکر و تلاش استعمار فرانسه بود کم نموده و با افزایش خواسته‌های جمعیت‌های اسلامی خصوصاً جنبش امل و شیعیان لبنان و ایجاد تعامل از طریق گفتگو و تساهل میان مسلمانان و مسیحیان، به خصوص مسیحیان و شیعیان، مسیر حرکت در جهت ایجاد وحدت و جلوگیری از قتل و خونریزی و کشتار انسانهای بی‌گناه را دنبال نماید. او با تحمل تهمت‌ها و دشمنی‌ها همچون کوهی در برابر طوفان حوادث لبنان ایستادگی نمود.

در اثر حاضر زندگی و آرا و افکار امام موسی صدر، در طی چهار فصل مورد بررسی قرار گرفته است. این بررسی به دلیل متفاوت بودن امام موسی صدر نسبت به روحانیون سنتی عصر خود خواندنی است.

در سخن نخست این کتاب آمده است: «امام موسی صدر با ورود به لبنان با توجه به شناختی که از جامعه لبنان به دست آورده بود، توانست با تأسیس مؤسسات خیریه، فرهنگی و... تا حدودی جلوی فقر اقتصادی و فرهنگی را بگیرد. وی با روحیه تساهل و تسامح و همچنین با برقراری ارتباط با مردم و سران گروه‌ها، ادیان و فرق به وسیله گفتگو و تعامل موفق شد تا حدودی یکپارچگی را در جامعه چندپارۀ لبنان به وجود آورد.»

«امام گفتگو، صلح، مدارا» را انتشارات اطلاعات با قیمت بیست هزار تومان در ۳۴۴ صفحه چاپ کرده است.

افتتاح بخش‌های جدید کتابخانه آیت الله گلپایگانی؛

آیت الله استادی: نیمی از کتب خطی ایران در قم است

کتاب قابل استفاده در معرض محققان قرار گرفته است.

وی افزود: بخش دیگر کتابخانه سالن مطالعه عمومی درسی است که ظرفیت آن حدود ۱۴۰ نفر است. بخش سوم کتابخانه سالن تخصصی تفسیر با ظرفیتی حدود ۱۲۰ نفر است که در این بخش بیش از ۵ هزار جلد کتاب تخصصی تفسیر و علوم قرآن در اختیار طلاب قرار دارد.

حجت الاسلام عماد ادامه داد: در مخزن کتابخانه ۵۴ هزار جلد کتاب به غیر از کتاب‌هایی که در سالن‌های قفسه باز وجود دارد، در اختیار پژوهشگران قرار گرفته است. در بخش نسخ خطی حدود ۱۴ هزار و ۷۰۰ کتاب نگهداری می‌شود که یکی از سرمایه‌های حوزه علمیه قم به شمار می‌رود. علاوه بر اینها بیش از ۵ هزار نسخه سنگی و سربی نیز در کتابخانه نگهداری می‌شود.

در ادامه این مراسم آیت الله استادی عضو شورای عالی حوزه‌های علمیه در سخنانی به تاریخچه کتابخانه در قم پرداخت و گفت: ۱۰۰

با حضور آیت الله حسینی بوشهری عضو هیئت رئیسه جامعه مدرسین حوزه علمیه قم، آیت الله رضا استادی عضو جامعه مدرسین، آیت الله مقتدایی، آیت الله طباطبایی بروجردی، احمد مسجد جامعی عضو شورای اسلامی شهر تهران و جمعی از اعضای شورای عالی حوزه‌های علمیه، مدیران، مسئولین و اساتید حوزه علمیه، آیین بازگشایی و افتتاح بخش‌های جدید کتابخانه حضرت آیت الله گلپایگانی برگزار شد.

در ابتدا حجت الاسلام و المسلمین سیدعلی عماد مدیر کتابخانه آیت الله گلپایگانی ضمن خیرمقدم به فعالان عرصه کتاب و کتابخوانی، گفت: به مدد دانشمندان، عالمان و فقیهان بزرگ اسلامی هویت و تمدن ایرانی شیعی ما با استحکام باقی مانده است. مدیر کتابخانه آیت الله گلپایگانی با معرفی بخش‌های مختلف کتابخانه گفت: سالن محققان این کتابخانه ظرفیت حدود ۹۰ پژوهشگر را دارد و فضایی در نظر گرفته شده بیش از استاندارد معمول کتابخانه‌ها است. در این سالن بیش از ۱۵ هزار

کتابخانه علامه شهیدی؛ میزبان اندیشمندان با بیش از ۴۰ هزار کتاب

کتابخانه و موزه علامه شهیدی، با در اختیار داشتن تمام کتاب‌های این استاد و ۴۰ هزار عنوان کتاب دیگر، میزبان علاقه‌مندان و اندیشمندان است.

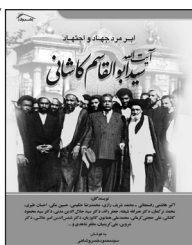
به گزارش روابط عمومی مراکز فرهنگی هنری منطقه ۸ و فرهنگسرای گلستان، علامه سید جعفر شهیدی، را باید یکی از بزرگترین اندیشمندان و پژوهشگران عرصه زبان و ادبیات فارسی، تاریخ و فقه اسلام دانست. این استاد بزرگ ادبیات که رئیس مؤسسه لغت‌نامه دهخدا و استاد دانشکده ادبیات دانشگاه تهران بوده است، زیر نظر اساتید به نامی نظیر علی اکبر دهخدا و بدیع الزمان فروزانفر در دانشگاه تهران تحصیل کرده بود و هم‌چنین با تحصیل در حوزه علمیه قم و نجف، به درجه اجتهاد رسیده بود. ۲۶ دی ماه سالروز درگذشت این استاد گرانقدر است که همه ساله یاد و خاطره ایشان در ذهن دوست‌داران کتاب و ادبیات زنده می‌شود. البته باید اشاره داشت که علامه جعفر شهیدی، برای اهالی منطقه ۸ رنگ و بوی متفاوتی را رقم زده است و یادگاری او در این منطقه، محفلی برای گردهم‌آیی دوستداران ادبیات است. اکنون بیش از ۲۰ سال است که از وقف منزل شخصی وی و تبدیل به یکی از بزرگ‌ترین کتابخانه‌های منطقه ۸ می‌گذرد و علاقه‌مندان زیادی با حضور در این مکان از آثار متعدد آن بهره‌مند می‌شوند.

همچنین «اتاق موزه دکتر شهیدی» به مناسبت

هفته معلم طی مراسمی در ۱۵ اردیبهشت ماه سال ۱۳۸۷ افتتاح شد. لوح‌های یادبود دریافتی دکتر شهیدی از دانشگاه‌های ایران، عربستان، بیروت، چین و... در جرات و جوایز دریافتی ایشان، کتاب‌ها و آثار این استاد ادبیات، عکس‌هایی دیده نشده از دوران تحصیل و فعالیت ایشان، برخی وسایل شخصی و... از جمله وسایلی است که در این موزه نگهداری می‌شود. سیمین جغتایی، مدیر کتابخانه دکتر شهیدی درباره آثار این کتابخانه می‌گوید: کتابخانه دکتر شهیدی اولین کتابخانه‌ای بوده است که در سال ۱۳۷۴ در منطقه ۸ افتتاح شده است و تاکنون بیش از ۲۳ سال از عمر آن می‌گذرد. مجموعه غنی آثار این کتابخانه مشتمل بر ۳۵ هزار و سیصد کتاب فارسی مرجع و ۸۷۰۰ کتاب کودک و نوجوان است که در اختیار علاقه‌مندان قرار دارد. باید بگویم که یکی از مهم‌ترین شاخصه‌های این کتابخانه، محلی بودن آن است و همین موضوع باعث شده است که بسیاری از کودکان و نوجوانان جذب آن شوند.

وی ادامه داد: در این مجموعه تلاش شده است که برای پاسداشت نام و یاد استاد شهیدی، تمام آثار مکتوب ایشان گردآوری شده و در اختیار علاقه‌مندان قرار گیرد. از جمله آثار مهم ایشان که در مخزن کتابخانه وجود دارد و مخاطبان می‌توانند از آن‌ها استفاده کنند می‌توان به کتاب‌های «تاریخ و تفسیر نهج البلاغه»، «تاریخ تحلیلی اسلام» که در سال ۱۳۸۵

معرفی کتاب ابرمرد جهاد و اجتهاد آیت الله سید ابوالقاسم کاشانی

در واقع رهبری مبارزه بر ضد اشغالگران انگلیسی را در ایران به عهده بگیرد و در همین راستا، در کنار گروهی از عناصر و گروه‌های مذهبی، نهضت ملی شدن صنعت نفت را پایه‌گذاری نمود و به تدریج توانست ضمن به تصویب رساندن لایحه ملی شدن صنعت نفت ایران در مجلس، به بیرون راندن. به قول او «سگهای انگلیسی» اقدام کند و در این راه نیز موفقیت با او همراه بود...

کتاب حاضر گوشه‌هایی از زندگی و مبارزات آیت الله کاشانی را نشان می‌دهد. مقالات مندرج در این کتاب به قلم شخصیت‌ها و عناصر مختلف در جناح‌های گوناگون نوشته شده که قابل توجه و بررسی و تعمق است.

فهرست مطالب این کتاب بدین ترتیب است: اسلام مذهب صلح و آشتی است (آیت الله

سال پیش تنها یک اتاق در قم به عنوان کتابخانه آستان حضرت معصومه (س) وجود داشت، بعدها کتابخانه فیضیه راه‌اندازی شد و سپس با تلاش و پیگیری‌های حضرت آیت الله بروجردی یک کتابخانه دیگر هم به قم اضافه شد.

عضو شورای عالی حوزه‌های علمیه گفت: در این ۱۰۰ سال ما از نظر کتابخانه به جای خوبی رسیده‌ایم و اکنون قم بالای ۱۰ کتابخانه بسیار مهم دارد.

آیت الله استادی یکی از امتیازهای کتابخانه‌های قدیم را جامع بودن آن‌ها توصیف کرد و گفت: یکی از امتیازات کتابخانه‌های قدیم قم این است که کتاب‌های ۱۰۰ سال اخیر را دارند و این ویژگی در کتابخانه‌های جدیدالاحداث پیدا نمی‌شود.

وی به جایگاه قم در کتب خطی اشاره کرد و افزود: از حیث کتب خطی قم در جایگاه ویژه‌ای قرار دارد. در کتاب‌های فهرست نویسی گفته شده ۳۰۰ هزار نسخه خطی در ایران وجود دارد که می‌توان به جرات گفت نیمی از کتب خطی ایران در قم است.

به عنوان کتاب برگزیده سال انتخاب شد، «پس از ۵۰ سال»، پژوهشی تازه پیرامون قیام امام حسین، «علی از زبان علی»، شرح زندگانی امیرمؤمنان، «زندگانی حضرت فاطمه»، «شرح مثنوی» و... اشاره کرد. در سال ۱۳۹۰، بنا به ضرورتی که برای پرورش کودک و نوجوان وجود داشت، این بخش در کتابخانه تأسیس شد و با بهره‌گیری از ۸۷۰۰ عنوان کتاب تجهیز شد.

مدیر کتابخانه دکتر شهیدی به برگزاری برنامه‌های فرهنگی در این کتابخانه اشاره کرد و گفت: دکتر شهیدی، منزل خود را برای برپایی یک کتابخانه وقف کردند و ما به عنوان میراث‌دار این یادگاری ایشان وظیفه داریم تا راهش را به بهترین نحو ادامه بدهیم. در همین راستا، برنامه‌های متنوع کتاب‌خوانی، معرفی کتاب‌های مناسب، نقد و بررسی کتاب، مسابقات کتابخوانی و... ویژه رده‌های سنی مختلف و به ویژه کودکان و نوجوانان برگزار می‌شود. در یکی از این برنامه‌ها، مسابقه ویژه کتاب‌خوانی در سطح منطقه برگزار شد که با استقبال بسیار خوبی از سوی مخاطبان همراه بود.

اوی در ادامه خاطره‌ای از استاد بیان کرد و افزود: در سالیان اخیر و قبل از درگذشت استاد شهیدی، بارها ایشان را در کتابخانه می‌دیدیم در حالی که به مطالعه می‌پرداختند. استاد توجه ویژه‌ای به کتاب‌خوان‌ها داشتند و هر وقت می‌دیدند که کسی در حال کتاب‌خواندن است، واقعاً لذت می‌بردند.

کاشانی)، ابرمرد جهاد و اجتهاد، آیت الله العظمی حاج سید ابوالقاسم کاشانی، مجاهدات آیت الله کاشانی (آیت الله علی اکبر هاشمی‌رفسنجانی)، روابط آیت الله بروجردی با آیت الله کاشانی، مبارزات آیت الله کاشانی و نهضت ملی شدن نفت (دکتر آگاه)، آیت الله سید ابوالقاسم کاشانی: آن‌طور که من می‌شناختم (جعفر رائد)، آیت الله کاشانی و مسئله فلسطین (دکتر سید جلال الدین مدنی)، اصل تفکیک قوا، بحران سیاسی دی ماه سال ۱۳۳۱ در ایران (دکتر محمود کاشانی)، آیت الله کاشانی و نامه مهندس حبیبی (مجاهد)، سندشناسی نامه آیت الله کاشانی به دکتر محمد مصدق (دکتر حسن سالمی)، گزیده‌ای از اسناد منتشر نشده آیت الله کاشانی، سندی جدید: توصیه‌ای درباره زرتشتی‌ها (محمد ترکمان)،

آیت الله کاشانی و علامه شرف‌الدین (محمد رضا حکیمی)، آیت الله کاشانی و چگونگی روابط با دکتر مصدق (نصرالله شیفته)، از مطبوعات دوران نهضت ملی: آیت الله کاشانی و انگلیسی‌ها، دفاع از ارزش‌ها؛ امام خمینی و تعطیلی درس، طرح اعدام آیت الله کاشانی توسط... (حسین مکی)، آیت الله کاشانی در زندان متفقین، چند دیدار با آیت الله کاشانی (علی حجتی کرمانی)، حزب توده، آیت الله کاشانی و دکتر مصدق (احسان طبری)، خلع ید، یک ضرورت. خلیل طهماسبی، مجری اراده قاطیه ملت (دلمر)، تصمیم ملت برای ملی کردن صنعت نفت (تمپو)، سالهای بحران! نامه کاشانی به مصدق (محمدعلی همایون کاتوزیان)، آیت الله کاشانی چگونه قیام ۳۰ تیر را رقم زد؟ توصیه‌های آیت الله کاشانی (دکتر شمس الدین امیرعلایی)، نگاهی به مبارزات و زندگی آیت الله سید ابوالقاسم کاشانی (از کودتای ۲۸ مرداد ۱۳۳۲ تا رحلت) (مظفر شاهی).